Azg

Azg
armenian daily

Սեպտեմբեր
2
Հինգշաբթի
1993

ՌԱՍՊԱՀԱՐ
ԱՇԽԱՏԱՎԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Գլխ. խմբագիր՝ թիւ 168 (419)
գինը՝ 10 ռ.
դասիչ 69149
Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՀ-Арм.ССР
им. А. Мясникяна

Մինչեւ Լուրեր

Իսրայել-ՊԱԿ ճանաչումը անմիջական

Իսրայելի կառավարության եւ Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության միջեւ փոխադարձ ճանաչման ակտը կարող է կնքվել այսօր, առավոտյան ժամերին, Վաշինգտոնում հայտարարեց արաբ-իսրայելական խաղաղության բանակցություններում պաղեստինյան պատվիրակության անդամներից տիկին Հանան Աշրաուին: Իր հերթին Թել Ավիվում եգիպտոսի արտգործնախարար Ամր Մուսային ընդունելուց հետո Իսրայելի արտգործնախարար Շիմոն Պերեսը հաստատեց տեղեկությունը, ավելացնելով, թե եգիպտոսի կառավարությունը մեծ քանիներ է թափել Իսրայել-ՊԱԿ փոխադարձ ճանաչման եւ պաղեստինցիների ինքնավարության շուրջ տարվող բանակցությունների հաջողության համար: Նա ցանկություն հայտնեց, որ կողմերը հետագայում կփոխանակեն նաեւ հետախուզական տեղեկություններ:

Երեկ Սիրիա այցելեց Լիբանանի արտգործնախարար Ֆուրեսս Բուեյզը, սիրիացի իր պաշտոնակցի հետ խորհրդակցություն ունենալու համար բանակցային այս վերջին զարգացման շուրջ: ■

Դիտարկում

Ղարաբաղի զորքերը կվերադառնան նախկին դիրքերը

1993 թ. օգոստոսի 31-ին, ժամը 17-ին Ադրբեջանի եւ ԼՂՀ-ի միջեւ կնքվել է համաձայնագիր կրակի դադարեցման մասին եւ ծեռք է բերվել համաձայնություն մինչեւ սեպտեմբերի 10-ը Ադրբեջանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի ղեկավարների հանդիպում անցկացնելու մասին: Այդ առթիվ երեկ երեկոյան Հայաստանի Հանրապետության նախագահը հանդես եկավ մի հայտարարությամբ, որում մեծ նշանակություն տալով կնքված համաձայնագրին եւ հաշվի առնելով կայուն խաղաղության հաստատման նպատակով նախատեսվող երկխոսության հեռանկարները, ՀՀ ղեկավարությունը կոչ է անում ԼՂՀ ղեկավարությանը որպես բարի կամքի դրսեւորում անհապաղ հետ քաշել իր առաջատար ջոկատները ավելի վաղ ծեւավորված անջատման գիծ, ամենախիստ միջոցները կիրառելով համաձայնագիրը խախտողների նկատմամբ: Ի պատասխան նախագահի դիմումի, ԼՂՀ ՊՊԿ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը իր հայտարարության մեջ լիովին կիսելով նրա մտահոգությունն ու գնահատականները եւ ընդունելով սկսված երկխոսության իրական հեռանկարը, որը կարող է եւ պետք է նպաստի խաղաղարար գործընթացին, ԼՂՀ ղեկավարությունը իր զինված ուժերը Խոջիկ-Խանլիկ-Չերեկի գծից անհապաղ հետ քաշելու եւ նախկինում գրաված դիրքերը վերադառնալու հրաման է արձակել: Ղուբաթլիի շրջանի ավելի քան 30 բնակավայրերից, նշվում է հայտարարության մեջ, այդ թվում նաեւ շրջկենտրոնից զորքերի դուրսբերմամբ բարի կամք դրսեւորելով եւ մտադրվելով խստիվ պահպանել կնքված համաձայնագիրը, ԼՂՀ ղեկավարությունն իր հերթին կոչ է անում Ադրբեջանի ղեկավարությանը բացառելու այն գործողությունները, որոնք կարող են ձախողել նկատվող դրական գործընթացը: Հայաստանի մեջ ասված է նաեւ, թե համաձայնագիրը կնքվել է այնպիսի իրադրությունում, երբ ԼՂՀ զինված ուժերը դիմադրելով ադրբեջանական բանակի Ղուբաթլիի խոշոր հարձակումների փորձերը հարվածներ հասցնելու Հադրութի շրջանում, գործողություններ էին իրականացնում հակառակորդի ռազմական դիրքերը ոչնչացնելու ուղղությամբ: «Ազգ»

Շահեն Պետրոսյանը ավիացիայի վարչության պե՞տ: Ոչ պաշտոնական աղբյուրների հաղորդման համաձայն, Հայաստանի քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության պետի կրկին թափուր մնացած տեղը զբաղեցրեց ՀՀ ԳԽ պատգամավոր, ՀՀՇ վարչության անդամ Շահեն Պետրոսյանը: Շ. Պետրոսյանը ծնվել է 1955 թվականին, Երեւանում, 1978 թ. ավարտել է Երեւանի պետական համալսարանի կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետը, աշխատել է մաթեմատիկական մեթենաների գիտահետազոտական ինստիտուտում, այնուհետեւ լինելով ՀՀՇ ակտիվիստներից մեկն ու ընտրվելով խորհրդարանի անդամ, աշխատում էր ԳԽ արտաքին հարաբերությունների մշտական հանձնաժողովում: Շահեն Պետրոսյանը ՀՀՇ վարչության անդամ այն քչերից մեկն էր, որը մինչեւ այսօր պետական-կառավարական պաշտոն չէր զբաղեցրել: Միեւնույն ժամանակ, այլ աղբյուրից տեղեկացանք, որ երեկ կայացած կառավարության ընդլայնված նիստում Շահեն Պետրոսյանը հաստատվել է որպես Հայաստանի քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության պետ: Նա խորհրդարանական ամբիոնից հայտարարեց, թե նրան հանձնարարվել է ստանձնել գլխավոր վարչության ղեկավարությունը: Նրա խոսքերով, ինքը ոչ միայն ունի ավիացիայի ոլորտի գիտելիքներ, այլեւ ունի կառավարչական հմտություններ: «Ազգ»

Ղարաբաղ

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐԸ ՊՆԴՈՒՄ ԵՆ ՂՈՒԲԱԹԼԻԻ ԱՆԿՄԱՆ ԼՈՒՐԸ

Կրկին հաստատվել է տասնօրյա հրադադար

Ադրբեջանական զորքերը հայկական ստորաբաժանումների հարվածներից հետո սեպտեմբերի 1-ի առավոտյան ստիպված թողեցին Ղուբաթլի շրջկենտրոնը: Այդ մասին ԻՖ-ին հաղորդել են Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունից, նշելով, թե նախնական տվյալներով, ադրբեջանական բանակի ստորաբաժանումները եւ խաղաղ բնակչությունը Ղուբաթլիի շրջանի հյուսիսում հայտնվել են շրջափակման մեջ եւ շարունակում են դիմադրել: Միեւնույն ժամանակ, երեկ BBC ռադիոկայանը, հենվելով նույն աղբյուրների վրա, հաղորդեց, թե Ղուբաթլիի հյուսիսում դեռեւս մնացել են «դիմադրության գրպանիկներ», սակայն հայկական աղբյուրները հերքում են Ղուբաթլիի գրավման լուրը եւ միայն նշում են որոշ ռազմավարական դիրքերի գրաղեցման մասին:

Մինչդեռ, ինչպես տեղեկացնում է Ինտերֆաքսը, հայերը վառում են գրաղեցրած գյուղերը, եւ խաղաղ բնակիչներին սպանում տեղում: Ըստ նույն գործակալության, Ղուբաթլին Լեռնային Ղարաբաղին մոտ գտնվող 6-րդ շրջկենտրոնն էր, որը գրավեցին հայերը Լաչինը, Քելբաջարը, Աղդամը, Ֆիզուլին եւ Ջեբրայիլը վերցնելուց հետո: Միաժամանակ ԼՂՀ պաշտպանության նախարարության ներկայացուցիչը հերքել է Ջեբրայիլի եւ Ղուբաթլիի գրավումը: Իրականում պատասխան գործողություններով հարկադրել են ադրբեջանցիներին լքելու այդ բնակավայրերը: Բանակի հրամանատարությունը կարգադրել է չմտնել այդ քաղաքները: Հայերը գտնվում են հսկող բարձունքներում: Հայտնի է դարձել նաեւ, որ հարավ-արեւմուտքում խփվել է 1 ուղղաթիռ եւ 7 միավոր զրահատեխնիկա: Ըստ նույն աղբյուրների, ադրբեջանական կողմը կրել է մարդուժի զգալի կորուստներ, հայկական կողմից զոհվել են 3 եւ վիրավորվել 12 մարդ: Միեւնույն ժամանակ, ինչպես հաղորդում է Սնարը, օգոստոսի 31-ի օրվա երկրորդ կեսին Մարտակերտի շրջանի Մատաղիս գյուղի պաշտպանության դիրքերը կրկին հրետակոծվել են, որի արդյունքում զոհվել է 2 դարաքաղցի զինվոր:

Մինչդեռ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը նաեւ հայտնում է, թե հայկական ուժերը լայնածավալ հարձակման են նախապատրաստվում Ջանգելանի շրջանի ուղղությամբ, որը հրթիռահրետակոծության է ենթարկվում Հայաստանի տարածից: Հայաստանի պաշտոնական աղբյուրները ոչ միայն հերքում են վերը նշված փաստը, այլեւ, ըստ ՀՀ պաշտպանության նախարարության անցած գիշեր ադրբեջանական բանակը գնդակոծվել է Հայաստանի արեւելյան սահմանները: Հարձակողական գործողություններին մասնակցել են մեծ թվով տեխնիկա եւ հրետանի, ինչպես նաեւ ՄԻ-24 3 ուղղաթիռ: Դրանցից մեկը խփվել է ՀՀ հակաօդային պաշտպանությունից եւ ընկել Հայաստանի Գորիսի շրջանի տարածքում:

Ադրբեջանցիները գնդակոծել են նաեւ Գորիս շրջկենտրոնը: Խաղաղ բնակչության շրջանում կան տուժածներ:

Մինչդեռ, ինչպես Ստեփանակերտից հաղորդում է մեր թղթակից ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆԸ, օգոստոսի 31-ին ժամը 16-ին ԼՂՀ եւ Ադրբեջանի լիազոր ներկայացուցիչները ստորագրել են մինչեւ սեպտեմբերի 10-ը ժամանակավոր զինադադարի մասին համաձայնագիր: Հայկական կողմից փաստաթուղթը ստորագրել են ԼՂՀ արտգործնախարար Արկադի Ղուկասյանը եւ ԼՂՀ Պաշտպանության բանակի հրամանատար Սամվել Բաբայանը, իսկ ադրբեջանական կողմից՝ պաշտպանության նախարարի պաշտոնակատար Սաֆար Աբիեւը եւ Գերագույն խորհրդի նախագահի տեղակալ Աֆիադին Ջալիլովը:

ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբի տվյալներով, «սեպտեմբերի 1-ի գիշերը եւ առավոտյան ԼՂՀ ռազմական ստորաբաժանումներում տիրել է հարաբերական անդորր:

ԱՄՆ պետդեպարտամենտի բանբեր Մակքերիին լրագրողներին հայտնել է, թե ԱՄՆ-ը ծնում է գործադրել Ադրբեջանի վրա, ընդունելու համար զինադադարը, որը ենթադրում է նաեւ հայկական զորքերի դուրս բերում գրավված տարածքներից: «Ազգ»

Իրանյան զորքը մտե՞լ է Նախիջեւան

Միջազգային լրատվական գործակալությունները երեկ երեկոյան հաղորդեցին, թե իրանյան բանակի մի ստորաբաժանում, անցնելով Ադրբեջանի սահմանը Նախիջեւանից, ամբողջովին իր տիրապետության տակ է առել Արաս գետի վրա կառուցված խոշոր ջրամբարը, որը համատեղ օգտագործում էին Իրանը եւ Խորհրդային Միությունը: Նույն գործակալությունների հաղորդագրությունների համաձայն, իրանական կողմը իր այդ գործողությունը պատճառաբանել է հայ-ադրբեջանական հակամարտության հնարավոր ծավալման դեպքում տնտեսական խոշոր նշանակություն ունեցող ջրամբարի անվտանգությունն ապահովելու մտահոգությամբ: Ըստ երեւույթին, Թեհրանի նպատակն է հսկողության տակ առնել Իրանի եւ Ադրբեջանի միջեւ հաղորդակցության ուղիները: ■

Պատմություն

Ելցինն «ազատեց» Ռուցկոյին եւ Շումեյկոյին

Նկատի ունենալով, որ փոխնախագահ Ալեքսանդր Ռուցկոյի եւ վարչապետի առաջին տեղակալ Շումեյկոյի միջեւ կոռուպցիոն փոխադարձ մեղադրանքների հետեւանքով Ռուսաստանի կառավարության հեղինակությանը մեծ վնաս է հասցվում, նախագահ Բորիս Ելցինը երեկ «ժամանակավորապես» պաշտոնազրկեց նրանց, ինչպես հայտարարեց բրիտանական BBC ռադիոկայանը երեկ երեկոյան: Խորհրդարանի նախագահ Ռուսլան Խասբուլատովն իսկույն հակազդեց նախագահական այդ հրամանագրին, այն կոչելով հակաօրինական, քանի որ ժողովուրդն է ընտրել փոխնախագահին: Նա խոստացավ հարցը քվեարկության դնել Գերագույն խորհրդում եւ կասեցնել հրամանագրի գործադրությունը: Իր հերթին, նախագահի հրամանագիրը հակաօրինական համարելով հանդերձ, Ռուցկոյը լրագրողներին թելադրեց համբերել հուս մեկ ամիս, որի ընթացքում կամբողջանա Ելցինի կառավարության կոռուպցիոն գործունեության մասին իր մեղադրանքների փաթեթը: Երեկ լրագրողների առաջ արտահայտվեց նաեւ Շումեյկոն, ասելով թե նախագահը այդպիսով իր խնդրանքին է ընդառաջել, քանի որ ինքը ցանկանում է ամբողջ ժամանակը հատկացնել իր հերթին Ռուցկոյի «դոսյեն» ամբողջացնելու համար: Վստահորեն, նախագահի հրամանագիրը նոր փոթորիկ է առաջացնելու ռուսաստանի քաղաքական շրջանակներում: ■

ԱՄՆ

Քլինթոնը հաստատեց նոր պաշտպանական դոկտրինը

ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնը հաստատել է Պենտագոնի մշակած «սառը պատերազմից» հետո ռազմական շինարարության նոր ազգային ծրագիրը: Փաստաթուղթը նախատեսում է զինված ուժերի հետագա կրճատում, պահպանելով սակայն աշխարհի տարբեր շրջաններում «առաջավոր տեղայնման» դոկտրինան: Համաձայն լավատեղյակ աղբյուրների, Լ. Էսպինի ներկայացրած ծրագրի հիմքում դրված է ԱՄՆ զինված ուժերի վերակազմման անհրաժեշտության գաղափարը: Դա Իրաքի եւ Իրանի նման «տարածաշրջանային պետությունների ագրեսիվ նկրտումներն են», «նախկին ԽՍՀՄ ժողովրդավարական բարեփոխումների տապալման վտանգը» եւ ԱՄՆ-ի տնտեսական անկումը: Նոր նախագծի շատ մանրամասներ դեռեւս ակնհայտ չեն: Օրինակ, պարզ չէ, թե ինչ կարժենա ամերիկյան զինված ուժերի վերակազմման ծրագիրը: «Վաշինգտոն պոստ» թերթը վերջերս հայտնել է, որ ըստ Էսպինի գնահատականների, վերակառուցման համար անհրաժեշտ կլինի 1.4 տրիլիոն դոլար: Դա 20 միլիարդ դոլարով ավել է այն գումարից, որ Քլինթոնը խոստացել է 5 տարվա ընթացքում ծախսել պաշտպանական նպատակների համար:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ՌՏԱՌ-ՏՍՍՍ

Աշխարհ

Խաղաղապահ զորքերին թույլատրվեց դուրս գալ Մոսարից

Ժնեւում վերսկսվեցին Բոսնիայի հակամարտ կողմերի բանակցությունները, որի նպատակը նախկին Հարավսլավիայի այս հանրապետությունում 3 ազգային տարածքների հաստատումն է: Բոսնիական սերբերը եւ մուսուլմանական կառավարությունը համաձայնության են եկել կռիվները դադարեցնելու վերաբերյալ: Բանակցություններում գլխավոր խոչընդոտը համարվում է մուսուլմանների դժգոհությունը իրենց առաջարկված տարածքի չափից: Նրանք պահանջում են Բոսնիա-Հերցեգովինայի տարածքների 30 տոկոսից շատ ավելին: Հանենայն դեպս, հարցի միջազգային միջնորդ Սպայսերբերգի երեկ կայացած հայտարարության համաձայն, առաջիկա մի քանի օրերի ընթացքում հստակ կդառնա բանակցությունների ճակատագիրը: Մոսարի մուսուլման քաղաքացիները վերջապես թույլատրեցին 60 իսպանացի խաղաղապահների մեկնումը: Վերջիններս բոսնիական այս քաղաքում որպես կենդանի վահան վեց օր պատանդ էին պահվում խորվաթների հարձակումների դեմ:

Վենեսուելայի նախագահը չի վերականգնվի պաշտոնում

Վենեսուելայի կոնգրեսն արգելել է երկրի նախագահ Պերեսին պաշտոնում վերականգնվելը, նույնիսկ եթե նա արդարացվի կոռուպցիայի մեջ մեղադրանքներից: Պերեսը մայիսին ժամանակավորապես հեռացվել էր պաշտոնից եւ դատի էր տրվել հասարակական միջոցների անհարկահարմար օգտագործման եւ յուրացման համար: Օրենսդիրներն իրենց որոշմամբ դարձրեցին նախագահի պաշտոնանկությունը:

Բուրբուլիսը մեկնեց Ճապոնիա

«Սպուտնիկ» հումանիտար եւ խաղաղարարական կենտրոնի նախագահ Գենադի Բուրբուլիսը երեկ երեկոյան Ճապոնիայի ԱԳՆ հրավերով մեկնեց Տոկիո: Այցելության նախօրյակին Գ. Բուրբուլիսը հայտնեց, որ ծանոթություն ունի «արտաքին» բնույթ եւ նա նախագահից ոչ մի «պաշտոնական հանձնարարական» չի ստացել: «Շարժե մեր այցելությունը կարել Բորիս Ելցինի Ճապոնիա կատարելիք այցի հետ, չնայած հնարավոր է, որ նախագահն օգտագործի ստացվելիք արդյունքները», ասաց Բուրբուլիսը: Միեւնույն ժամանակ ինքը մանրամասնորեն ներկայացրել է որոշ հարցեր ԱԳ նախարար Անդրեյ Կոզիրեւի եւ փոխնախագահ Գեորգի Կունաձեի հետ: ԻՏ

Համադարձակ բարոյախոսություն բոլոր հավատացյալների համար

Աշխարհի կրոնական առաջնորդները հանդիպություն են ունեցել մի համադարձակ բարոյախոսության շուրջ, որը գինարբությունը համարում է նորագույն պատվիրան: Այն նաեւ դատապարտում է շրջակա միջավայրի աղտոտումը եւ սեռական խտրականությունները: Սրա վերաբերյալ հանդիպումը կստորագրվի շաբաթ օրը Չիկագոյում: ■

digitised by A.R.A.R.@

Էներգետիկա

ԱՏՈՄԱԿԱՅԱՆԻ ՇՈՒՐՋ ԿՐՔԵՐԸ ՇԻԿԱՆՈՒՄ ԵՆ

Հանրապետությունում ստեղծված աննախադեպ ծանր էներգետիկ ճգնաժամը Գերագույն խորհրդին ստիպեց չեղյալ համարել իր իսկ ընդունած որոշումը, ըստ որի հայկական ատոմակայանը կարելի է վերաբացել միայն հանրաքվեի միջոցով, եւ ատոմակայանը հանձնել Նախարարների խորհրդի տնօրինությանը:

1993 թ. ապրիլի 7-ին կառավարությունը ատոմակայանի վերաբացման աշխատանքները սկսելու որոշում կայացրեց: Անշուշտ, անցած մղձավանջային ձմեռն ու նոր, նույնքան դաժան ձմեռների հեռանկարը ստիպում են ողակս զգուշավորությամբ մոտենալ ատոմակայանի վերաբացման հետ կապված դժվարություններին ու բազմաթիվ վտանգներին, եւ այնուամենայնիվ Գերագույն խորհրդի Բնության պահպանության եւ բնական պաշարների հարցերի հանձնաժողովը, խորհրդարանի մի փոքրաթիվ խումբ պատգամավորներ ու հանրապետության էկոլոգները գտնում են, որ ատոմակայանի վերաբացումն անթույլատրելի է: Բանը հասել է նրան, որ Գերագույն խորհրդի վերոհիշյալ հանձնաժողովի նախագահ Սամվել Շահինյանը հանձնաժողովի անունից նախագծուական մի թերթիկ է ուղարկել ԱՊՀ անդամ պետություններին եւ Եվրոպայի երկրներին, որտեղ կետ առ կետ ներկայացվում են հայկական ատոմակայանի վերաբացման հետ կապված վտանգները, որոնք սպառնում են ոչ միայն Հայաստանին, այլեւ հարեւան պետություններին:

Նման նախագծուշացումն ինքնին հասկանալի է եւ բնական, քանի որ Հայաստանը միջազգային համաձայնագրով պարտավորվել է պետություններին եւ միջազգային կազմակերպություններին նախապես տեղյակ պահել առանձին պետությունների կողմից բնապահպանական հավասարակշռության խախտման հնարավոր վտանգի մասին: Սակայն, հասկանալի պատճառներով, մեզ ամենից առաջ հետաքրքրում են այն հետեւանքները, որոնք վերաբերում են անմիջապես Հայաստանին: Եւ այսպես, որո՞նք են այն հիմնական փաստարկները, որոնք, համաձայն Սամվել Շահինյանի, ստիպում են հրաժարվել ատոմակայանի վերաբացման մտադրությունից:

Թեեւ ատոմակայան ունեցող պետությունները մի քանի ասիճանով բարձր են ատոմակայան չունեցող երկրներից, բարձր զարգացած գիտական ներուժ եւ զարգացման անհամեմատ ավելի լայն հեռանկարներ ունեն, այնուամենայնիվ, ըստ որում, Շահինյանի, մի շարք հանգամանքներ անհնար են դարձնում ատոմակայանի վերագործարկումը Հայաստանում: Ամենից առաջ դա միայն մասնակիորեն կթեթեւացնի հանրապետության էներգետիկ ճգնաժամը: Բացի այդ, նման տիպի ռեակտորները ոչ միայն այնքան էլ անվտանգ չեն, այլեւ վթարի դեպքում չունեն կանխարգելիչ միջոցառումների համակարգ: Ինչ վերաբերում է հումքին (ատոմակայանն աշխատեցնելու համար անհրաժեշտ է 42 տոննա 3 տոկոսով ակտիվացրած ուրան), ապա Հայաստանն այն կարող է բերել Ռուսաստանից, ինքնաթիռով, իսկ հարեւան պետությունները, որոնց օդային տարածքով անցնելու է [illegible] ինքնաթիռը եւ որոնց հետ Հայաստանը հստակացասխան պայմանագիր չունի, կարող են արգելել [illegible] թռիչքը: Եթե սրան ավելացնենք [illegible], որ ատոմակայանի [illegible] մասերը կարելի է գնել [illegible] միայն Ռուսաստանից [illegible] գնելն անհամեմատ ավելի թանկ կարժենա), ապա պարզ կդառնա, որ ատոմակայանի վերաբացումով Հայաստանի կախվածությունը Ռուսաստանից էլ ավելի կմեծանա:

Ռազմավարական առումով հիմնական վտանգն այն է, որ ատոմակայանը շատ մոտ է Սահմանին, իսկ Պատերազմի [illegible]ում հակառակորդն իրավունք ունի ոչնչացնել այն բոլոր օբյեկտները, որոնք ծառայում են ռազմական նպատակներով: Ինչ վերաբերում է երկրաբանական խնդիրներին, ապա թեեւ տեկտոնական ճեղքվածքը գտնվում է ատոմակայանից 3 կիլոմետր ավելի խոր, նստվածքային շերտերի տակ, այնուամենայնիվ, դրանք դեռեւս չկոնսոլիդացված առարկաներ են: Բացի այդ, ըստ որում, Շահինյանի, Հայաստանում ռադիոակտիվ թափոնները թաղելու պայմաններ չկան, իսկ որեւէ այլ պետություն հազիվ թե այնքան բարի լինի, որ թույլատրի դրա համար օգտագործել իր տարածքը: Այս ամենին գումարվում է նաեւ այն հանգամանքը, որ Արարատյան դաշտում է բնակվում մեր հանրապետության բնակչության կեսից ավելին, եւ աղետի դեպքում հետեւանքները ուղղակի անկանխատեսելի կլինեն ամբողջ հայ ժողովրդի համար:

Մի խոսքով, հարցը դրված է այնպես, որ հանրապետության վարչապետը, որն ի պաշտոնե պարտավոր է ստեղծված էներգետիկ ճգնաժամից ելք փնտրել, կողմ է ատոմակայանի բացմանը, իսկ բնության պահպանության հանձնաժողովի նախագահը նույնպես ի պաշտոնե պարտավոր է պայքարել դրա դեմ: Մնում է, որ իրենց վճռական խոսքն ասեն «կանայները», որոնց ազդեցությունը թեեւ հասկանալի պատճառներով այնքան էլ մեծ չէ, այնուամենայնիվ հարցն այնպես է դրված, որ օրվա խնդիրները եւ դրանց հարաբերաբար լուծման անհրաժեշտությունը կարող են հանրապետության եւ ժողովրդի առաջի համար շատ բանկ արժենալ, մանավանդ, որ որպես Շահինյանն այն կարծիքին է, թե ատոմակայանի վերաբացման համար անհրաժեշտ միջոցները միանգամայն բավարար են էներգիայի ստացման այլընտրանքային ուղիների որոնման եւ առկա նախագծերի իրականացման համար:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Սահմանադրություն

Վեստրանները դեմ Սահմանադրության նախագահական նախագծին

Օրերս տեղի ունեցավ Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի, պաշտպանության եւ աշխատանքի վետերանների խորհրդի պլենումը, որի մասնակիցները քննարկեցին «Նախագահական հանձնաժողովի կողմից առաջարկված Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության նախագծի մասին» հարցը: Պլենումի մասնակիցները որոշեցին, որ նախագահական հանձնաժողովի ներկայացրած Սահմանադրության նախագիծը հակաժողովրդավարական է եւ անընդունելի: Պլենումը նաեւ որոշել է, որպեսզի Հայաստանի վետերանների կազմակերպությունը մասնակցի Գերագույն խորհրդի թափուր տեղերի ընտրություններին, եւ որպես երեւանի թիվ 14 ընտրամասի թեկնածու է առաջարկվել Վետերանների հանրապետական խորհրդի նախագահ, Խորհրդային Միության հերոս, պաշտպանության գեներալ-մայոր Ասոս Ղազարյանը:

Միեւնույն ժամանակ, պլենումի մասնակիցները, քննարկելով նոր Սահմանադրության նախագիծը, ուշադրություն դարձրեցին թիվ 70, 92, 104, 107 հոդվածներին, որոնք հանրապետության նախագահին տալիս են անսահմանափակ իրավունքներ. խորհրդարանի լուծարման, կառավարության նշանակման եւ պաշտոնանկման եւ նրա աշխատանքի ղեկավարումը, դատավորների եւ դատախազների նշանակումը եւ այլ հարցերում: Պլենումում ելույթ ունեցողների կարծիքով, այդ ամենը կարող է բերել հանրապետությունում ամբողջատիրական ռեժիմի հաստատմանը, ժողովրդավարության եւ ազատամտության ոտիկանական ճնշմանը:

«Ազգ»

Բարու

Հայ սահմանապահների ճակատագիրն առայժմ հայտնի չէ

Առայժմ հայտնի չէ երկու հայ սահմանապահների ճակատագիրը, որոնք գերվել էին Նախիջեւանի զորամասի կողմից երեք օր առաջ: Այդ մասին Սնարի թղթակցին հայտնել են Հայաստանի պաշտպանության նախարարությունում: Անցած կիրակի ադրբեջանցիների զինված ջոկատը մի քանի կմ խորացել էր Հայաստանի Կապանի շրջանի տարածքը եւ իր հետ տարել երկու հայ մարտիկի: Հայաստանի զինվորական գերատեսչության ջանքերը՝ ետ վերադարձնել նրանց, առայժմ անարդյունք են:

Սնարի

Ադրբեջանում հայ պատանդներ չկան

Ադրբեջանում արդեն չկան հայ պատանդներ, ԻՏՆ-ին հայտնել են Ադրբեջանի ազգային անվտանգության նախարարությունում: 29 պատանդներ, որոնք փոխանցվել էին Ազգային Կարմիր խաչի ներկայացուցիչներին, օգոստոսի 2[illegible]-ին դուրս են բերվել հանրապետությունից: Նախարարությունում նաեւ հայտնել են, որ ժնեւում պատերազմի զոհերի պաշտպանությանը նվիրված համաժողովին ադրբեջանական պատվիրակությունը մտադիր է համաշխարհային հանրության ուշադրությունը հրավիրել այն փաստին, որ ադրբեջանցի պատանդներն ու ռազմագերիները Հայաստանի տարածքում պահվում են «անտանելի» պայմաններում:

ԻՏ

Քրիստոնեական եկեղեցիների խորհրդի ներկայացուցիչները Բաքվում

Աշխարհի քրիստոնեական եկեղեցիների խորհրդի ներկայացուցիչներ Հերման Գոլցը եւ Մանֆրի Կուլեման Ստամբուլից ժամանեցին Բաքու: Ինչպես Պրոֆակտում գործակալության թղթակցին հայտնեցին Անդրկովկասի մահմեդականների գլխավոր հոգեւոր վարչությունում, այցի նպատակն է ծանոթանալ հանրապետությունում փախստականների վիճակին եւ ճշտել մարդասիրական օգնության չափերը:

ԼՏ

Անվստահություն էլչիբեյին

Ճշտված տվյալներով, օգոստոսի 29-ին հանրաքվեին մասնակցած Ադրբեջանի քաղաքացիների 97 տոկոսից ավելին անվստահություն են հայտնել հանրապետության նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյին: Այդ մասին Բաքվում ԵԱՀԿ դիտորդ ժակ Ռուսելյերի հետ հանդիպման ժամանակ հայտարարել է Ադրբեջանի խորհրդարանի նախագահ Հեյդար Ալիեւը: Նրա խոսքերով, հանրաքվեին մասնակցել են ձայնի իրավունք ունեցող քաղաքացիների 92,2 տոկոսը:

ԻՏ

Վառելիքային ճգնաժամ

Ինչպես հայտնեց Ադրբեջանի վառելիքի պետական կոմիտեի փոխնախագահ Ֆաիկ Իբադովը, Բաքվում ստեղծված վառելիքային ճգնաժամի համար մեղավոր են մայրաքաղաքի գերբնակվածությունը, նավթամշակման ձեռնարկությունների փոքր կարողությունները եւ վառելիքի ցածր գինը: Իբադովը ընդգծեց, որ Ադրբեջանի արդյունաբերության վառելիքային ճյուղերը ներկայումս միայն 80 տոկոսով են բավարարում հանրապետության բենզինի կարիքները, որ կազմում է տարեկան 1 մլն 300 հազար տոննա: Իսկ քանի որ հանրապետությունում բենզինի մեկ լիտրն արժե 30 ռուբլի Ռուսաստանի 120-ի եւ Վրաստանի 500-ի դիմաց, դրա հսկայական հանկարծությունները մասնաճենգությամբ դուրս են բերվում երկրից:

Սնարի

Հասանովը կդառնա արտգործնախարար

Ինչպես հայտնի դարձավ Ադրբեջանի արտգործնախարարության ղեկավարությանը մոտիկ կանգնած իրավասու աղբյուրներից, մոտ ժամանակներս այդ գերատեսչությունը կգլխավորի ՄԱԿ-ում Ադրբեջանի մշտական ներկայացուցիչ Հասպն Հասանովը, որը ժամանակին զբաղեցնում էր հանրապետության վարչապետի պաշտոնը:

Սնարի

Էներգետիկա

Վազգեն Մանուկյանը վերադառնում է

Երեւան, 1 սեպտեմբեր, Սնարի: Այսօր Փարիզից Երեւան է վերադառնում Վազգեն Մանուկյանը: Պաշտպանության նախկին նախարարը, որը 10 օր առաջ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հրամանագրով ազատվել էր աշխատանքից, Ֆրանսիայում էր գտնվում բուժման նպատակով:

Ինչպես հայտնեց Հայաստանի նախագահի խորհրդական Արսյոմ Աբալյանը, որն օրերս է վերադարձել Ֆրանսիայից, Վազգեն Մանուկյանին այնտեղ տրվել վիրահատություն է արվել, որից հետո նա լավ է զգում: Նախագահի խորհրդականը հայտնել է, որ ինքը չգիտի, թե նախկին նախարարին ինչ պաշտոն կառաջարկվի:

Մինչդեռ Հայաստանում կասկածներ կան, որ Վազգեն Մանուկյանը մոտ ժամանակներս կնշանակվի հանրապետության վարչապետ: Այդ պաշտոնը նա զբաղեցնում էր 1990-91 թթ. եւ հրաժարական էր տվել նախագահական ընտրությունների նախօրյակին:

■

Վրաստանում երկաթուղային աղետ: 6 հոգի զոհվել եւ մոտ 100 հոգի վիրավորվել են ուրբաթ Գուրջիա շրջանում (Թբիլիսիից 150 կմ հեռավորության վրա) տեղի ունեցած երկաթուղային աղետի հետեւանքով: Այդ մասին ԻՏՆ-ին հաղորդել են Վրաստանի ԿԳ նախարարության մամուլի կենտրոնից: Աղետի պատճառներն ուսումնասիրվում են:

ԻՏ

Պատերազմ

Ադրբեջանի առձակած պատանդները կապ չունեն Ղարաբաղի հակամարտության գոտու հետ

ԼՂՀ ներին գործերի նախարարի առաջին տեղակալ, ռազմագերիների, պատանդների եւ անհետ կորածների հարցերի հանձնաժողովի նախագահ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԱՂԱՍԱՐՅԱՆԻ հետ զրուցում է Նոյյան տապան գործակալության թղթակից Արմեն Պետրոսյանը:

– Ադրբեջանի ռազմագերիների, պատանդների եւ անհետ կորածների հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Նամիկ Աբբասովի հետ հանդիպումը կազմակերպելու երկարատեւ ջանքերը հաջողությամբ չավարտվեցին: Դրա պատճառն այն է, որ Աբբասովի կարծիքով, Լեռնային Ղարաբաղը չի կարող ունենալ պետական հանձնաժողով:

Աբբասովի հետ հերթական հեռախոսազրույցից հետո նա ասաց, թե չի կարող ինձ հետ հանդիպում ունենալ որպես հանձնաժողովի նախագահի, եւ ինձ հանդիպումը առաջարկեց Շուշի քաղաքի գործադիր իշխանության ղեկավար Նիզամի Բաղանովի հետ, որն իբր Ադրբեջանի [illegible]ման հանձնաժողովի անդամ է: Եթե նույնիսկ այդ հանդիպումը չծախսեցնում [illegible] համար օգոստոսի 24-ին ես հանդիպումն [illegible] նրա հետ Աղդամի եւ [illegible] պայմանավորված վայրում: Այդ ժամանակ մենք փոխանակեցինք Արցախի Գարասարայի, հանձնելով յոթ գրոհայինների [illegible] Բայրամով, Սամիր [illegible]ով, [illegible] Բյուլբուլիեւ, Ջավադ [illegible]ալիեւ, [illegible]ի Հուսեյնով, Էիթիբար [illegible]ուեւ, [illegible] Ջաֆարով), երեք անչափահասների Մովսես Ռուսամով, 1979 թ. Սամսոնս Հուսեյնով, 1982 թ. եւ Սաբես Հուսեյնով, 1980 թ.), յոթ ծերունիների [illegible] կանանց: Նույն օրը մեր կողմից ազատվեց նախապայմանի, բարի կամքով Ադրբեջանական կողմին հանձնվեց եւս 23 մարդ, այդ թվում 9 գրոհային, 14 կին եւ երեխա:

Նախքան այդ, հունիսի 13-ին մենք միջազգային կարմիր խաչի ներկայացուցիչների միջոցով հանձնել էինք չորս մարդու: Հուլիսի 13-ին Լեռնային Ղարաբաղին նվիրված Մինսկի խորհրդաժողովի նախագահ Սարիո Ռաֆաելլիի միջոցով հանձնել էինք եւս հինգ մարդու: Հուլիսի 28-ին ԼՂՀ-ի եւ Ադրբեջանի ներկայացուցիչների հանդիպման ժամանակ մենք հանձնել էինք մեկ գրոհայինի: Հաջորդ օրը կարմիր խաչի ներկայացուցիչների միջոցով հանձնեցինք եւս չորսին:

Միայն դրանից հետո, օգոստոսի 27-ին ադրբեջանական կողմն Ալիեւի ցուցումով բաց թողեց 28 մարդու, հիմնականում կանանց եւ ծերունիների, որոնք Ռուսաստանի, Վրաստանի եւ Հայաստանի քաղաքացիներ են: Նրանցից միայն երկուսին կարելի է կապել հակամարտության գոտու հետ: Դրանք Հայաստանի Տաուշի եւ Վարդենիսի շրջանների բնակիչներ են: Նրանք բոլորը պատանդ էին վերցվել Բաքվով անցնող գնացքներում, ինչպես նաեւ Վրաստանում: ԼՂՀ պետական հանձնաժողովի պատասխանության տակ գտնվող ադրբեջանցիները բոլորն ասանց բացառության հակամարտության գոտիներում, ԼՂՀ-ին սահմանակից շրջաններում ապրող քաղաքացիներ են: Դրանք Աղդամի, Ֆիզուլու, Քելբաջարի շրջանների բնակիչներ են, ինչը կարող են հաստատել միջազգային իրավապաշտպան կազմակերպությունների սահմաններ չճանաչող բժիշկների, միջազգային Կարմիր խաչի ներկայացուցիչները, որոնք անարգել կարող են մոտենալ նրանց: Ներկայացուցիչների վկայությամբ, Ադրբեջանում աշխատող իրենց գործընկերները չեն կարողանում մոտենալ հայ պատանդներին ու ռազմագերիներին: Դա հաստատում է այն փաստը, որ վերջին մեկ տարում նրանք ոչ մի պատանդ չեն հանձնել:

Ինչ վերաբերում է վերջերս արված այն հայտարարությանը, թե մենք իբր պահում ենք 2000-ից ավելի ադրբեջանցի անձանց, ես հայտարարում եմ, որ դա չի համապատասխանում իրականությանը: Անհասկանալի է, թե ադրբեջանական կողմը որտեղից է վերցնում այդ տեղեկությունները, եթե մենք նրանց չենք հանձնել որեւէ ցուցակ, ինչպես որ նրանք մեզ:

Սակայն մենք նրանց հանձնել ենք Լեռնային Ղարաբաղի 350-ից ավելի հայ բնակիչների ցանկ: Հիմնականում դրանք ԼՂՀ Մարտակերտի եւ Շահումյանի շրջանների խաղաղ բնակիչներ են, որոնք պատանդ են վերցվել 1992 թ. մայիս-հունիսին այդ շրջանների բնակչության տեղահանման ժամանակ: Ներկայումս մեզ հայտնի չէ նաեւ այն քաղաքացիների ճակատագիրը, որոնց ԽՍՀՄ ՆԳՆ ներին զորքերը ձերբակալել էին 1989-1990 թթ. ժամանակին նրանց ուղարկել էին Շուշա բանտ եւ այնտեղից տարել անհայտ ուղղությամբ:

Մենք ադրբեջանական կողմին մեկ անգամ եւս առաջարկեցինք մեզ հայտնել պատանդների ցուցակները, որպեսզի ապագայում նրանց փոխանակենք ասանց որեւէ նախապայմանի, հաշվի առնելով միայն սեռը, տարիքը եւ պատանդ կամ գերի վերցվելու հանգամանքները: Մենք նաեւ առաջարկեցինք պատանդներին կենտրոնացված ձեւով պահել պետության պաշտպանության ներքո, ինչպես նաեւ վերջ դնել հակամարտությանը բնավ չաճնչվող տարբեր շրջաններում մարդկանց «որսի» փաստերին: Մեր նպատակն այն է, որ այդ հարցին առնչվող բոլոր գործընթացները դրվեն պետական մակարդակի վրա:

ԼՏ

Սահմանադրություն

Հայ սահմանապահների ճակատագիրն առայժմ հայտնի չէ

Առայժմ հայտնի չէ երկու հայ սահմանապահների ճակատագիրը, որոնք գերվել էին Նախիջեւանի զորամասի կողմից երեք օր առաջ: Այդ մասին Սնարի թղթակցին հայտնել են Հայաստանի պաշտպանության նախարարությունում: Անցած կիրակի ադրբեջանցիների զինված ջոկատը մի քանի կմ խորացել էր Հայաստանի Կապանի շրջանի տարածքը եւ իր հետ տարել երկու հայ մարտիկի: Հայաստանի զինվորական գերատեսչության ջանքերը՝ ետ վերադարձնել նրանց, առայժմ անարդյունք են:

Սնարի

Ադրբեջանում հայ պատանդներ չկան

Ադրբեջանում արդեն չկան հայ պատանդներ, ԻՏՆ-ին հայտնել են Ադրբեջանի ազգային անվտանգության նախարարությունում: 29 պատանդներ, որոնք փոխանցվել էին Ազգային Կարմիր խաչի ներկայացուցիչներին, օգոստոսի 2[illegible]-ին դուրս են բերվել հանրապետությունից: Նախարարությունում նաեւ հայտնել են, որ ժնեւում պատերազմի զոհերի պաշտպանությանը նվիրված համաժողովին ադրբեջանական պատվիրակությունը մտադիր է համաշխարհային հանրության ուշադրությունը հրավիրել այն փաստին, որ ադրբեջանցի պատանդներն ու ռազմագերիները Հայաստանի տարածքում պահվում են «անտանելի» պայմաններում:

ԻՏ

Քրիստոնեական եկեղեցիների խորհրդի ներկայացուցիչները Բաքվում

Աշխարհի քրիստոնեական եկեղեցիների խորհրդի ներկայացուցիչներ Հերման Գոլցը եւ Մանֆրի Կուլեման Ստամբուլից ժամանեցին Բաքու: Ինչպես Պրոֆակտում գործակալության թղթակցին հայտնեցին Անդրկովկասի մահմեդականների գլխավոր հոգեւոր վարչությունում, այցի նպատակն է ծանոթանալ հանրապետությունում փախստականների վիճակին եւ ճշտել մարդասիրական օգնության չափերը:

ԼՏ

Անվստահություն էլչիբեյին

Ճշտված տվյալներով, օգոստոսի 29-ին հանրաքվեին մասնակցած Ադրբեջանի քաղաքացիների 97 տոկոսից ավելին անվստահություն են հայտնել հանրապետության նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյին: Այդ մասին Բաքվում ԵԱՀԿ դիտորդ ժակ Ռուսելյերի հետ հանդիպման ժամանակ հայտարարել է Ադրբեջանի խորհրդարանի նախագահ Հեյդար Ալիեւը: Նրա խոսքերով, հանրաքվեին մասնակցել են ձայնի իրավունք ունեցող քաղաքացիների 92,2 տոկոսը:

ԻՏ

Վառելիքային ճգնաժամ

Ինչպես հայտնեց Ադրբեջանի վառելիքի պետական կոմիտեի փոխնախագահ Ֆաիկ Իբադովը, Բաքվում ստեղծված վառելիքային ճգնաժամի համար մեղավոր են մայրաքաղաքի գերբնակվածությունը, նավթամշակման ձեռնարկությունների փոքր կարողությունները եւ վառելիքի ցածր գինը: Իբադովը ընդգծեց, որ Ադրբեջանի արդյունաբերության վառելիքային ճյուղերը ներկայումս միայն 80 տոկոսով են բավարարում հանրապետության բենզինի կարիքները, որ կազմում է տարեկան 1 մլն 300 հազար տոննա: Իսկ քանի որ հանրապետությունում բենզինի մեկ լիտրն արժե 30 ռուբլի Ռուսաստանի 120-ի եւ Վրաստանի 500-ի դիմաց, դրա հսկայական հանկարծությունները մասնաճենգությամբ դուրս են բերվում երկրից:

Սնարի

Հասանովը կդառնա արտգործնախարար

Ինչպես հայտնի դարձավ Ադրբեջանի արտգործնախարարության ղեկավարությանը մոտիկ կանգնած իրավասու աղբյուրներից, մոտ ժամանակներս այդ գերատեսչությունը կգլխավորի ՄԱԿ-ում Ադրբեջանի մշտական ներկայացուցիչ Հասպն Հասանովը, որը ժամանակին զբաղեցնում էր հանրապետության վարչապետի պաշտոնը:

Սնարի

digitised by A.R.A.R.@

Կրթություն

Հայկ Ղազարյան. ՆԱԽԵՎԱՌԱՋ ՉՊԵՏՔ է ԴԱՎԱՃԱՆԵԼ ԿՈՉՈՒՄԻՆ

Սկսվեց եւս մեկ ուսումնական տարի: Ինչպիսի՞ն կլինի այն՝ կշարունակվի՞ վերջին ժամանակների արձակուրդահարուս եւ անորոշություններով լի «ընթացակարգը»: Այս եւ նման հարցերի մասին է մեր հարցազրույցը ՀՀ լուսավորության նախարար Հայկ Ղազարյանի հետ:

– Կյանքը, ինչ էլ լինի, շարունակվում է: Եւ թեեւ մեր հիմնական հոգսը այսօր էլ դպրոցների կենսունակության աղահովումն է մնում, բայց դա չի նշանակում, որ այլ խնդիրներով չենք զբաղվում: Այս տարի շահագործման են հանձնվել հինգ նոր դպրոցական շենքեր՝ երեքը Գյումրիում, մեկական Վանաձորում եւ Սպիտակում: Կանաչ լույս ենք վառել տարբերակված ուսուցման առջեւ՝ բարձր դասարանցիներին կրթությունն ըստ իրենց նախասիրությունների շարունակելու հնարավորություն է տվում...

– Ավագ դպրոց-վարժարանների ստեղծման լուսնախարարության կոլեգիայի որոշման եւ դրանց խնդիրների մասին մեր ընթերցողներին արդեն տեղեկացրել ենք: Եւ որքան էլ այն ցանկալի լինի, ինքնաբերաբար հարց է առաջանում՝ ճի՞շտ է ընտրված այն կիրառելու ժամանակը: Չէ՞ որ ուսուցչական կոլեկտիվներին, ներկա դրությամբ, ավելի շատ օրախնդիր հարցերն են հուզում:

– Անշուշտ, դպրոցների կառուցվածքում էական փոփոխություններ կատարելու հարմարության տեսանկյունից ամենից նպաստավոր պահը չի ընտրված: Սակայն հարադել նույնպես չէր կարելի: Որքան էլ մտածենք, թե լուրջ կառուցվածքային փոփոխությունները սոցիալական լարված վիճակում ցանկալի չեն, անհնար է չտեսնելու տալ նոր տեղաշարժերը, երբ նոր պայմաններում աշակերտների վաղ մասնագիտացումը դպրոցից դուրս արդեն կյանքի էր կոչվում: Իսկ ինչ վերաբերում է դպրոցները վարժարանների վերածելու իրական հնարավորություններին, ապա մենք մեծ ուշադրություն ենք դարձնելու հարցի որակական կողմին՝ ամեն ցանկություն հայտնող դպրոց չէ, որ վարժարան բացելու իրավունք կստանա. խստորեն հաշվի կառնվեն եւ համապատասխան կադրերի, եւ շենքային պայմանների, եւ շատ այլ գործոնների առկայությունը: Պետք է ավելացնեմ, որ նախարարության այս որոշումը դրական արձագանք է գտել գրեթե բոլոր դպրոցներում:

– Այդ ամենը, ինչ խոսք, լավ է: Միայն թե հարցերի հարցը ապայժմ ճմռանը դպրոցներում դասերը շարունակելու հնարավորությունն է մնում: Մեզ հայտնի է այդ խնդրի վերաբերյալ ՀՀ Գերագույն խորհրդի վճռական դիրքորոշումը եւ հանրապետության կառավարության ջանքերը: Սակայն, ինչպես ասում են, «մեր տաքդանքը փորձ ունի»:

– Բարեբախտաբար այդ աշխատանքները լուրջ արդյունքների են հասցրել՝ բավականին մեծ քվով շրջաններ ու քաղաքներ, այդ թվում նաեւ Վանաձորում, այսօր արդեն հարյուր տոկոսով պատրաստ են ճմռանը դպրոցները ջեռուցելուն: Դա նշանակում է, որ ձեռք են բերված ինչպես համապատասխան վառելիք, այնպես էլ վառարաններ:

Գյումրիում դա իրականացվել է 60-70 տոկոսով: Բացի տեղական իշխանություններից, համապատասխան ջանքեր է գործադրում նաեւ Ֆրանսիայի հայկական կազմակերպությունների համաժողովը, որը շարժական էլեկտրակայաններ եւ վառելանյութ է ուղարկում:

Մայրաքաղաքում, ցիշտ է, ապայժմ շոշափելի ոչինչ չկա, սակայն ուսումնական հասատությունները ճմռանը նախապատրաստելու բոլոր նախապայմանները ստեղծված են: Այդ ուղղությամբ լայն գործունեություն է ծավալել երեւանգործկոմի ղեկավարությունը:

– Մեկ ուրիշ անհանգստացնող հարց: Ուսուցիչների սոցիալական վիճակը, մեղմ ասած, շարունակում է անբավարար մնալ: Իսկ դա չի կարող չանդրադառնալ ուսումնա-դաստիարակչական աշխատանքների մակարդակի վրա: Եւ փաստորեն հիմնական տուժողը աճող սերունդն է դառնում:

– Խորհրդային տարիներին ձեւավորված դպրոցը հաջողությամբ էր լուծում գիտելիքների հաղորդման խնդիրը: Դա հատկապես վերաբերում է բնագիտության բնագավառին: Համեմատության համար նշեմ, որ սկսած 30-ական թվականներից մինչեւ 1991 թ. Ֆիզմաթ առարկաների գծով Խորհրդային Միությունը աշխարհի բոլոր երկրների միջեւ անցկացվող մրցույթներում երրորդ տեղից ցած չի իջել: Այս տարի Թուրքիայում անցկացված դպրոցական մաթեմատիկայի համաշխարհային օլիմպիադայում մեր հանրապետության ներկայացուցիչները նվաճեցին մենական ոսկե եւ արծաթե մեդալներ:

Եւ եթե կարողանանք մեր ուսուցիչների սոցիալական վիճակն էապես բարելավել, ապա, վստահ եմ, ուսումնադաստիարակչական շատ հարցեր արագորեն իրենց տեղը կընկնեն: Պետությունը հնարավոր ամեն ինչ անում է մանկավարժների սոցիալական ծանր վիճակը ինչ-որ չափով թեթեւացնելու համար: Այսպես, արդեն հայտնի է, որ այս ուսումնական տարվանից սկսվում է ուսուցիչների կամավոր աստեղծագործությունը եւ անհրաժեշտ գիտելիքներ, հմտություններ ու կարողություններ ցուցաբերածների աշխատավարձերը կրկնապատկվեն ու հասնեն տոկոսով:

Ստեղծված է կրթության հիմնադրամ, որը մոտակա ամիսներին կհայտարարի առանձին առարկաների գծով լավագույն դասատուների մրցույթ՝ համապատասխան դրամական դարգեւատրումով:

Կառավարությունը մանկավարժներին միանվագ օգնություն ցույց տալու խնդրանքով դիմել է տեղական ինքնակառավարման մարմիններին: Երեւանում դա արդեն իրականացվել է՝ մայրաքաղաքի ուսուցիչներից յուրաքանչյուրը հինգ հազար ռուբլի է ստացել կամ կստանա: ՀՀ նախագահի հրամանագրով համապատասխան վերաբերմունք կդրսեւորվի երկու եւ ավելի դպրոցահասակ երեխաներ ունեցող սոցիալական վատ վիճակում գտնվող ընտանիքների նկատմամբ: Մարդասիրական օգնության կառավարական հանձնաժողովի որոշմամբ քաղաքաբնակ ուսուցիչներին որոշակի քանակությամբ սննդամթերք կտրվի:

Այս միջոցառումների շարքում պետք է նշել նաեւ այն, որ ավագ դպրոցներում դասավանդողների դրույքը 18-ից իջեցվել է 16-ի:

– Իսկ ի՞նչ կասեք դասագրքերի մասին: Դրանց գները դարձյալ «կծում են», եւ ոչ բոլորն են ի վիճակի գնել:

– Եթե դեպքական դոտացիան չլիներ, դրանց արժեքը մոտավորապես հազար ռուբլի կլիներ: Ավելացնենք, որ միայն դրանով չի ավարտվի հանրապետության կառավարության աջակցությունը. սոցիալապես անապահով խավի երեխաներին, իսկ դրանք մեր հաշվով աշակերտների 35 տոկոսն են կազմում, դասագրքերը անվճար կտրվեն: Անվճար կտրվեն նաեւ Այրբենարանները եւ ռազմագիտության դասագիրքը:

Կուզենայի դիմել յուրաքանչյուր աշակերտի եւ մանկավարժի, որ դեպքի չհուսահատվեն, իսկ վերջին ներիս մեջ հաղթի մանկավարժը համոզված եմ, որ նրանք բոլորն միասնական կոչումով են այդ մասնագիտությունը ընտրել: Վստահ եմ, հեռու չեն այն ժամանակները, երբ առաջին հերթին կգնահատվեն մարդկանց այս կամ այն բնագավառում ունեցած գիտելիքները, իսկ դրան պետք է նախապատրաստվել այսօրվանից:

Հարցազրույցը վարեց ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

Կարծ

Մարդասիրական օգնությունը շարունակվում է

1993 թվականի հունվարի 1-ից սկսած Հայաստանը 62 անգամ մարդասիրական օգնություն է ստացել ԱՄՆ-ից, Ֆրանսիայից, Կանադայից, Հունաստանից, Շվեդիայից, Գերմանիայից, Դանիայից եւ եվրոպական տնտեսական խորհրդից: Մարդասիրական օգնության ամբողջ կշիռը կազմել է 21.5 հազար տոննա: Օգնության գինը չի հայտարարվում, նկատի ունենալով, որ ուղարկված ապրանքները տարբեր երկրներում ունեն այլ արժողություն:

Հայաստանին ցույց տրվող օգնությունը կատարվում է ոչ միայն վերը նշված երկրների կողմից, այլեւ ոչ կառավարական կազմակերպությունների, բարեգործական միությունների եւ միջազգային հասարակական կազմակերպությունների կողմից: Այդ մասին երեկ հայտարարեց ՀՀ ոլորտային նախարար Ռաֆայել Բազդասյանը, որը կառավարությունում համակարգում է մարդասիրական օգնության բաշխման հետ կապված եւ մի շարք այլ հարցեր: Նրա ասելով, թեեւ Հայաստանում մարդասիրական օգնության բաշխման համակարգը լիակատար չէ, սակայն եվրոպական տնտեսական խորհրդի մասնագետների ասելով, այն ԱՊՀ-ում ամենալավերից մեկն է: Նրանք հատկապես գովել են մանկական սննդի բաշխման կարգը առողջապահության նախարարության կողմից: Այժմ էլ հատուկ ծրագիր է մշակվում մինչեւ 5 տարեկան երեխաներին մանկական սննդով ապահովելու ուղղությամբ: Հեռագայում հատուկ ուշադրություն պետք է դարձվի հատկապես սահմանամերձ շրջանների բնակչությանը: Ստացվող օգնությունների ցանկում կա ալյուր, հացահատիկ, բրինձ, կարագ, շաքար եւ այլ սննդամթերքներ:

Նախատեսվում է, որ նոյեմբեր ամսից արտասահմանից կստացվի մեծ քանակությամբ նավթավառ, որը կբաժանվի միայն բնակչության հատուկ խավերին:

«Ազգ»

Կառավարության կողմից արտոնագրած

«Անանիա Շիրակացի»

հայկական համալսարանը

հայտարարում է 1993-94 ուսումնական ընդունելություն հետեւյալ մասնագիտությունների գծով.

1. Հայագիտություն (մեկ օտար լեզվի խորացված ուսուցմամբ),
2. Ռոմանագերմանական բանասիրություն (անգլերեն, գերմաներեն),
3. Ընդհանուր ոլորտություն (մեկ օտար լեզվի խորացված ուսուցմամբ),
4. Էկոնոմիկա եւ արտադրության կառավարում (անգլերեն լեզվի խորացված ուսուցմամբ):

ՈՒՍՄԱՆ ՏԵՎՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ 4 ՏԱՐԻ է, ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՎԱԾ ԾՐԱԳՐԵՐՈՎ: Լավ թվանշաններով ավարտող շրջանավարտները հնարավորություն կունենան դիպլոմին զուգահեռ «ռոմանագերմանական բանասիրություն» եւ «էկոնոմիկա եւ արտադրության կառավարում» մասնագիտությունների գծով կստանան նաեւ Ռուսաստանի Դաշնության պետական կամ ոչ պետական բուհի դիպլոմ: Ուսման վարձը պայմանագրային է: Մեկուկես տարվա ընթացքում գերազանց սովորող ուսանողները հետագայում (ուսումը գերազանց շարունակելու դեպքում) ազատվում են ուսման վարձից: Հարգելի պատճառով ուսումը շարունակելուց հրաժարվող անձանց գումարը վերադարձվում է:

Ընդունվողները հանձնում են՝ թելադրություն հայոց (օտար) լեզվից, քննություն օտար լեզվից՝ բանավոր (բոլոր մասնագիտությունները), քննություններ. հայոց լեզվից ու գրականությունից (1 մասնագիտություն), օտար լեզվից՝ գրավոր (2 մասնագիտություն), պատմությունից (3 մասնագիտություն), մաթեմատիկայից (4 մասնագիտություն):

Քննություններին մասնակցելը վճարովի է: Անհրաժեշտ է ներկայացնել ատեստատ միջնակարգ կրթության մասին, բուժտեղեկագիր, 4 լուսանկար՝ 3x4: Գործերն ընդունվում են ամեն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից՝ մինչեւ սեպտեմբերի 11-ը, ժ. 12-18-ը, հեռախոսով՝ երեւան, Այգեստանի 9-ոդ փող., 4ա (Շերժինսկու անվ. միջնակարգ դպրոց, պետական հանձնաժողովի դիմաց): Հեռ. 571650: Քննությունները անցկացվում են սեպտեմբերի 13-ից 17-ը:

ՌԵԿՏՈՐԱՏ

Հայտարարություն

ՀՀ Լուսավորության նախարարության թ. 4 մասնագիտական-տեխնիկական ուսումնարանը կատարում է 1993-94 ուս. տարվա ընդունելություն հետեւյալ մասնագիտությունների գծով՝

1. Ավտոմեխանիկներ նորոգող-վերականգնողներ (8-ոդ եւ 10-ոդ դդ. կրթությամբ)
2. Ավտոէլեկտրիկներ (8-ոդ եւ 10-ոդ դ. կրթությամբ)
3. Խեցեգործական իրեր պատրաստողներ (8-ոդ դասարանի կրթությամբ):

8-ոդ դասարանն ավարտած սովորողների ուսման տեւողությունը 3 տարի է, ուսման ընթացքում նրանք կստանան անասկան 2300-2500 ռ. կրթաթոշակ: 10-ոդ դասարանն ավարտածների ուսման տեւողությունը 1 տարի է, ուսման ընթացքում նրանք կստանան 1500 ռ. կրթաթոշակ:

1993 թ. սեպտեմբերի 1-ից ուսումնարանի բոլոր սովորողներին կտրվի հաղթանակի տրանսպորտից օգտվելու անվճար մասական տոմսեր:

Ուսումնարանն ունի լավ կահավորված կաբինետ-լաբորատորիաներ, սպորտադահլիճ, սպորտային հրապարակներ, ճաշարան եւ ակումբ: Ուսումնարանում գործում են գեղարվեստական, տեխնիկական եւ սպորտ խմբակներ:

Ընդունելության համար անհրաժեշտ փաստաթղթերն են՝

1. կրթության վկայական (իսկական)
2. տեղեկանք բնակավայրից,
3. տեղեկանք առողջության մասին (0-86 ձեւ)
4. 4 լուսանկար 3x4 չափի:

Պարապմունքները սկսվում են սեպտեմբերի 1-ից:

Տեղեկությունների համար զանգահարել 44.37.01, 44.32.00:

Հասցեն. Երեւան 61, Արշակունյաց պողոտա 65:

Ուսումնարան կարելի է գալ տրոլեյբուսներ 1, 2, 3, 15, 25 համարներով, տրամվայներ 1, 7 համարներով, մետրո՝ «Գործարանային» կայարան:

Դիրեկցիա

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի եւ սոցիալական ապահովության նախարարությունը ու Երեւանի պետական համալսարանի սոցիոլոգիայի ամբիոնը կազմակերպում են սոցիալական աշխատանքի մասնագետների պատրաստման առաջադրված դասընթացներ:

Մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել հետեւյալ փաստաթղթերը.

1. դիմում
2. անձնական թերթիկ
3. բուհի դիպլոմի պատճենը
4. 1 լուսանկար

Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ սեպտեմբերի 10-ը ներառյալ: Հարցազրույցը կանցկացվի մինչեւ սեպտեմբերի 15-ը Երեւանի պետհամալսարանի սոցիոլոգիական ամբիոնում:

Դասընթացների մասին լրացուցիչ տեղեկություններ կարելի է ստանալ Երեւանի պետհամալսարանի սոցիոլոգիայի ամբիոնից:

Դասընթացները բարեհաջող ավարտած անձինք կստանան «սոցիալական աշխատող» մասնագետի վկայական:

«Արամ Խաչատրյան» համերգասրահ

4-19 սեպտեմբերի

Գերմանական երաժշտության օրեր

նախաձեռնողներ՝

Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ

Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝

Լորիս Ճգնավորյան

Գերմանիայի դեսպանատուն Երեւանում

Սեպտեմբերի 4-ի սիմֆոնիկ համերգը կսկսվի Ռիխարդ Վագների «Նյուրնբերգյան մայստերզինգերներ» օպերայի մեծակերտ նախերգանքով, որը յուրատեսակ գովք է Գերմանիայի վերածնության դարաշրջանի «երգի վարպետների» հավերժ երիտասարդ արվեստի: Լյուդվիգ վան Բեթհովենի՝ սիմֆոնիկ զարգացման սկզբունքով կերտված քսաներկուի կոնցերտը կնվագի ՀՀ ժողովրդական արտիստ, միջազգային 4 մրցույթների եւ ՀՀ պետական մրցանակի դափնեկիր, պրոֆեսոր Ռուբեն Սիրունյանը: Ավարտին կհնչի Յոհաննես Բրամսի թիվ 2 սիմֆոնիան՝ հեղինակի կյանքի երջանիկ պահերին գրված, լուսավոր կերպարներով հարուստ, ընդհանրացնող հսկա ուժով ապեցուն մի գործ: Դիրիժոր՝ Լորիս Ճգնավորյան:

Համերգի սկիզբը՝ ժ. 14-ին: Տոմսերը վաճառվում են:

Փաստորեն հերթական համերգներ՝ սեպտեմբերի 5, 8, 11, 12, 15, 18 եւ 19-ին: Շաբաթ եւ կիրակի՝ ժ. 14-ին, չորեքշաբթի ժ. 18-ին:

Ուշադրություն

Սեպտեմբերի 8-ին ուժի մեջ են սեպտեմբերի 18-ի տոմսերը, իսկ սեպտեմբերի 18-ին՝ սեպտեմբերի 8-ի տոմսերը:

«Արամ Խաչատրյան» համերգասրահ

Սեպտեմբերի 4, 5, 8, 11, 12, 15, 18, 19

Գերմանական երաժշտության օրեր

նախաձեռնողներ՝

Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ

Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝

Լորիս Ճգնավորյան

Գերմանիայի դեսպանատուն Երեւանում

Ծրագրում՝ Բախի, Բեթհովենի, Վեբերի, Մենդելսոնի, Շումանի, Բրուխի, Վագների, Բրամսի, Հինդեմիթի, Ռիխարդ Շտրաուսի ստեղծագործություններից:

Մենակատարներ՝ Ռուբեն Սիրունյան, Վիլլի Սարգսյան, Հրաչյա Հարությունյան, Սուրեն Հախնազարյան, Արմեն Բաբախանյան, Էդուարդ Թադեւոսյան, Արտաշես Մկրտչյան:

Դիրիժորներ՝ Լորիս Ճգնավորյան, Գեւորգ Մուրադյան, Վահագն Պապյան (Իսրայել):

Համերգների սկիզբը՝ շաբաթ եւ կիրակի օրերին՝ ժ. 14-ին, չորեքշաբթի՝ ժ. 18-ին:

Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ժամը 11-ից 18-ը:

«Արամ Խաչատրյան» համերգասրահը սպասում է իր ունկնդիրներին:

digitised by A.R.A.R.@

Մեկնաբանություն

Գոբլի ծրագիրը տապալվեց, կեցցե ամերիկյան նոր ծրագիրը

Թուրքական «Հյուրրիյեթ» թերթը օգոստոսի 22-ի համարում մեզ տեղեկացնում է դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ամերիկյան այսպես կոչված մի նոր ծրագրի մասին: Ծրագիրը, որ վաշինգտոնյան կուլիսներում բուռն քննարկման առարկա է դարձել, նախատեսում է միջանցք բացել Հայաստանի հարավում, Նախիջևանը Զանգեզուրով միացնել Ադրբեջանի հետ, միավորել Լեռնային Ղարաբաղն ու Հայաստանը Լաչինի միջանցքով, վերջ տալ ինչպես Ադրբեջանի, այնպես էլ Հայաստանի մասնատվածությանը, ապահովել վերոհիշյալ երկրներից թե մեկի եւ թե մյուսի աշխարհաքաղաքական ամբողջականությունը:

Ծրագրում որեւէ արտառոց բան ըստ երեւույթին չկա: Այն ընդամենը մեր ընթերցողին հաջ հայտնի Գոբլի ծրագրի նոր տարբերակն է: Արտառոցը տվյալ դեպքում հայ եւ ադրբեջանցի ժողովուրդների մասնատված հատվածների միասնությունն ապահովելու ու դարաբաղյան հակամարտությանը մնայուն լուծում առաջադրելու փոխարեն Հայաստանի ցամաքային կապը Ադրբեջանի հետ Զանգեզուրի վրայով հաստատելու Միացյալ Նահանգների հանձնառությունն է: Լեռնային Ղարաբաղի պաշտպանության բանակի ռազմական հաջող գործողությունները հարաբերության ստեղծեցին ամերիկյան տարածաշրջանում, այդ թվում ադրբեջանական կողմի [illegible] ՄԱՄ-ն շահերին, այլեւ [illegible] ստեղծում Զանգեզուրով էլ վտանգում [illegible] վերահսկողություն [illegible] Վաշինգտոնի հաղթաթուղթի առագաստ: Գաղտնիք չէ, որ Թուրքիան հանդիսանալով Ադրբեջանը ամերիկյան ազդեցության ոլորտի մեջ գցելու ամենահզոր գործոնը, օդային կամուրջի միջոցով, երբ բացակայում են ցամաքային սահմանները, չի կարող լիարժեքորեն կատարել իր ստանձնած դերը: Այդ դերի կատարումը ԱՄՆ-ի տեսակետից ենթադրում է չեզոքացնել Անդրկովկասում Ռուսաստանի ազդեցությունը, օգտագործել Ադրբեջանը որպես ցատկահարթակ Միջին Ասիա ներթափանցելու համար, Անդրկովկասը վերածելով ամուր պատնեշի, սահմանափակել Ռուսաստանի քաղաքական ազդեցության վերականգնման հնարավորությունները նրա կենսական շահերի ավանդական այսպիսի շրջաններում, իլդիզիսիզ են Մերձավոր եւ Միջին Արեւելքը:

Թուրքիայի քաղաքական շրջանակներում բուռն աջակցություն գտնող այս ծրագրը մի անգամ եւս ցույց է տալիս, որ մեր ժողովուրդը չի կարող որեւէ ակնկալիքներ ունենալ Միացյալ Նահանգներից: ԱՄՆ-ը լավագույն դեպքում մեզ կգրկի Իրանի հետ ընդհանուր սահմանից եւ մեր ժողովրդի վզին կփաթաթի թուրքական կողմնորոշումը եւ դա, իհարկե, ծրագրի իրականացման դեպքում կլինի անդառնալի: Հ. Շ.

Հյուրրիյեթ, օգոստոսի 22. Հայ-ադրբեջանական հակամարտությունը կարգավորելու, թե Հայաստանի եւ թե Ադրբեջանի աշխարհագրական ամբողջականությունն ապահովելու նպատակով, ԱՄՆ-ը առաջ քաշեց մի նոր ծրագիր: Վաշինգտոնյան կուլիսներում քննարկվող ծրագիրը նախատեսում է վերածելել հակամարտության շրջանի քարտեզը հիմք ընդունելով էթնիկական միասնույն ընդհանրության տարբեր հատվածների միասնությունը, որն արհեստականորեն խախտվել է: Ստալինի բռնադեսական մտադրություններով:

Փաստացիորեն ամբողջությամբ հայերի տնօրինության տակ գտնվող Լեռնային Ղարաբաղ եւ վերցնելու ադրբեջանցիների ցանքերը այդ ծրագրով միանգամայն անիմաստ են համարվում, հատկապես այն դեպքում, երբ բախտաստվության կարգով հայերին պահանջվում է միջանցքի տրամադրում իրենց տարածքով Նախիջեւանի ու Ադրբեջանի միավորման համար:

Վաշինգտոնում իշխում է այն կարծիքը, թե հակամարտության կարգավորման տվյալ տարբերակը հավվի է առնում նաեւ Թուրքիայի շահերը: «Հանգուցալուծման իրատեսական տարբերակ, որ հիմք է ընդունում փաստացի իրավիճակը» վերնագրով ներկայացվող այս նոր ծրագիրը կյանքի կոչելու դեպքում, երբ Նախիջեւանը Զանգեզուրի միջանցքով կմիանա Ադրբեջանի հետ, Թուրքիան ուղղակիորեն Միջին Ասիայի թուրքալեզու հանրապետություններ դուրս գալու հնարավորություն է ձեռք բերում: Ամերիկյան դաշասախանատուները գտնում են, որ նոր ծրագիրը, բացի քաղաքական մեծ նշանակությունից, ադրբեջանական նավթի խնդրում առավելագույն բարենպաստ դայմաններ է ընձեռում Անկարային: Վերջիններիս կարծիքով, «ծրագրի իրականացումը նավթամուղին միայն Ադրբեջանի տարածքով Թուրքիայ անցկացնելու հնարավորություն է տալիս»: Ըստ ամենայնի Ադրբեջան-Հայաստան առճակատումը առաջիկա օրերին կդառնա բուռն քննարկումների առարկա Վաշինգտոնի ու Մոսկվայի միջեւ: ■

Եվրոպա

Գնահատականները տարբեր են, տագնապն ընդհանուր

Արեւելաեվրոպական դեպքերում, նախեւառաջ նախկին խորհրդային հանրապետություններում տեղի ունեցող քաղաքական ու տնտեսական երեւույթներն են քննարկվում այս օրերին Ավստրիայի Ալպրախ քաղաքում անցկացվող ավանդական «Եվրոպական համաժողովում», որին մասնակցում են աշխարհի շատ երկրներից եկած հայտնի քաղաքագետներ ու հասարակական գործիչներ: Չնայած հիշյալ շրջանում տեղի ունեցող երեւույթներին տրվող գնահատականների տարբերությանը, համաժողովի մասնակիցների մեծ մասը համակարծիք է, որ Ռուսաստանի եւ ԱՊՀ մյուս երկրների իրադարձությունները ազդում են Եվրոպայի քաղաքական մթնոլորտի վրա, ուստիեւ Արեւմտյան Եվրոպան դեմ է կոնկրետ քայլեր ձեռնարկի համաեվրոպական գործընթացներին նրանց շուտափույթ կերպով մասնակից դարձնելու համար:

Արեւմտյան Եվրոպայի դեսությունները դեմ է արեւելաեվրոպական դեսություններին օգնություն ցույց տան ժողովրդավարական գործընթացներն ամրապնդելու, շուկայական հարաբերություններին անցնելու գործում, նրանց համար ստեղծեն նոր շուկաներ դուրս գալու բարենպաստ հնարավորություններ, իսկ ելույթում նշեց Ավստրիայի արտգործնախարար Ալոյիս Մոկը: Նա ընդգծեց, որ համաշխարհային ընկերակցությունը չի կարող սառասառական դիրք բռնել եւ կողմնակի դիտորդի դեր հետեւել այն բանին, թե ինչի կհանգեցնեն ներկայումս Արեւելյան Եվրոպայում տեղի ունեցող իրադարձությունները: Նախարարը հատկապես նշեց արեւելաեվրոպական դեսությունների հետ կապերի զարգացման արտաքին քաղաքական կողմերի կարեւորությունը, ընդգծելով Եվրոպայի անվտանգության ամրապնդմանն ուղղված մտավական երկխոսության նշանակությունը:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ՌՈԱՌ-ՏԱՍՍ

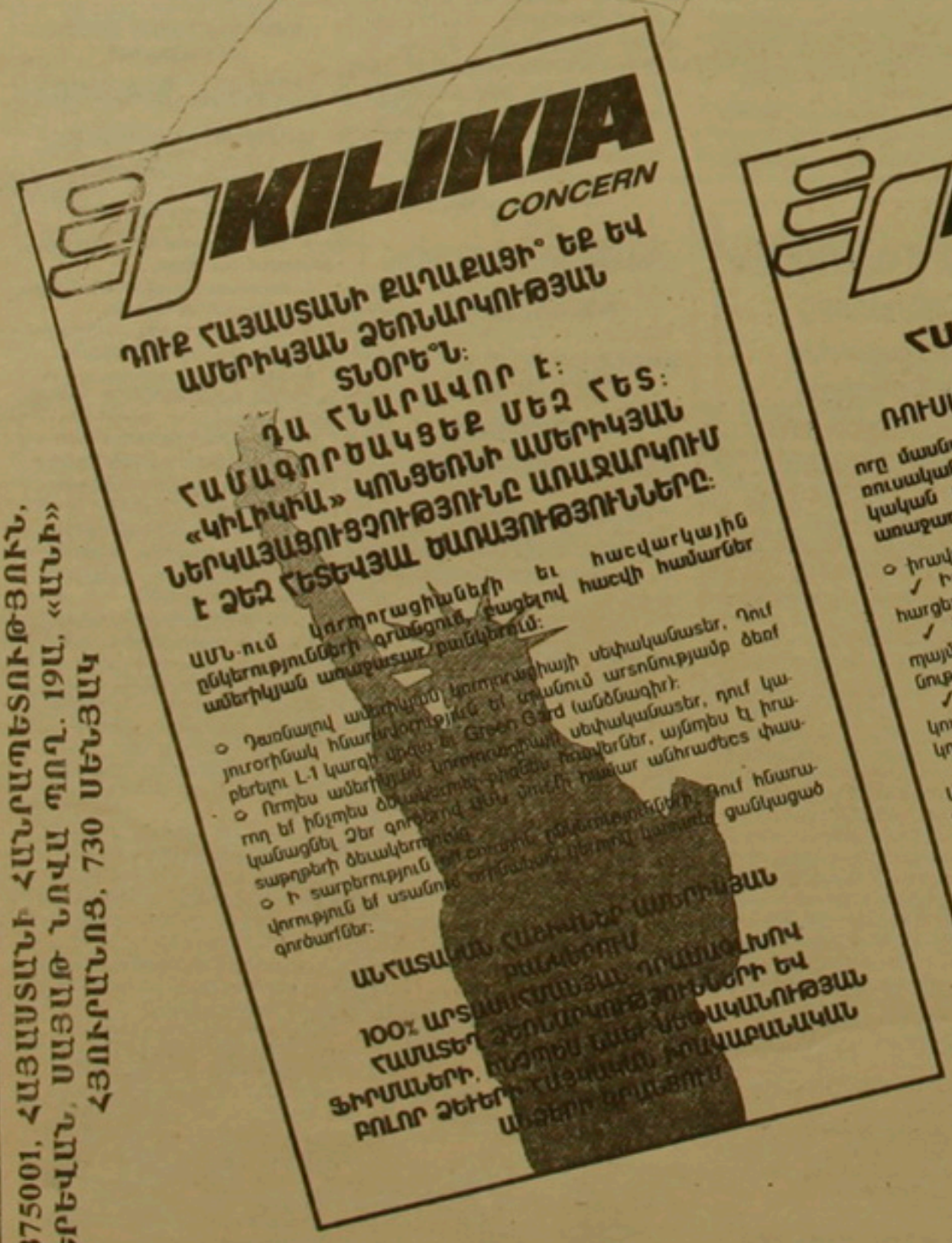

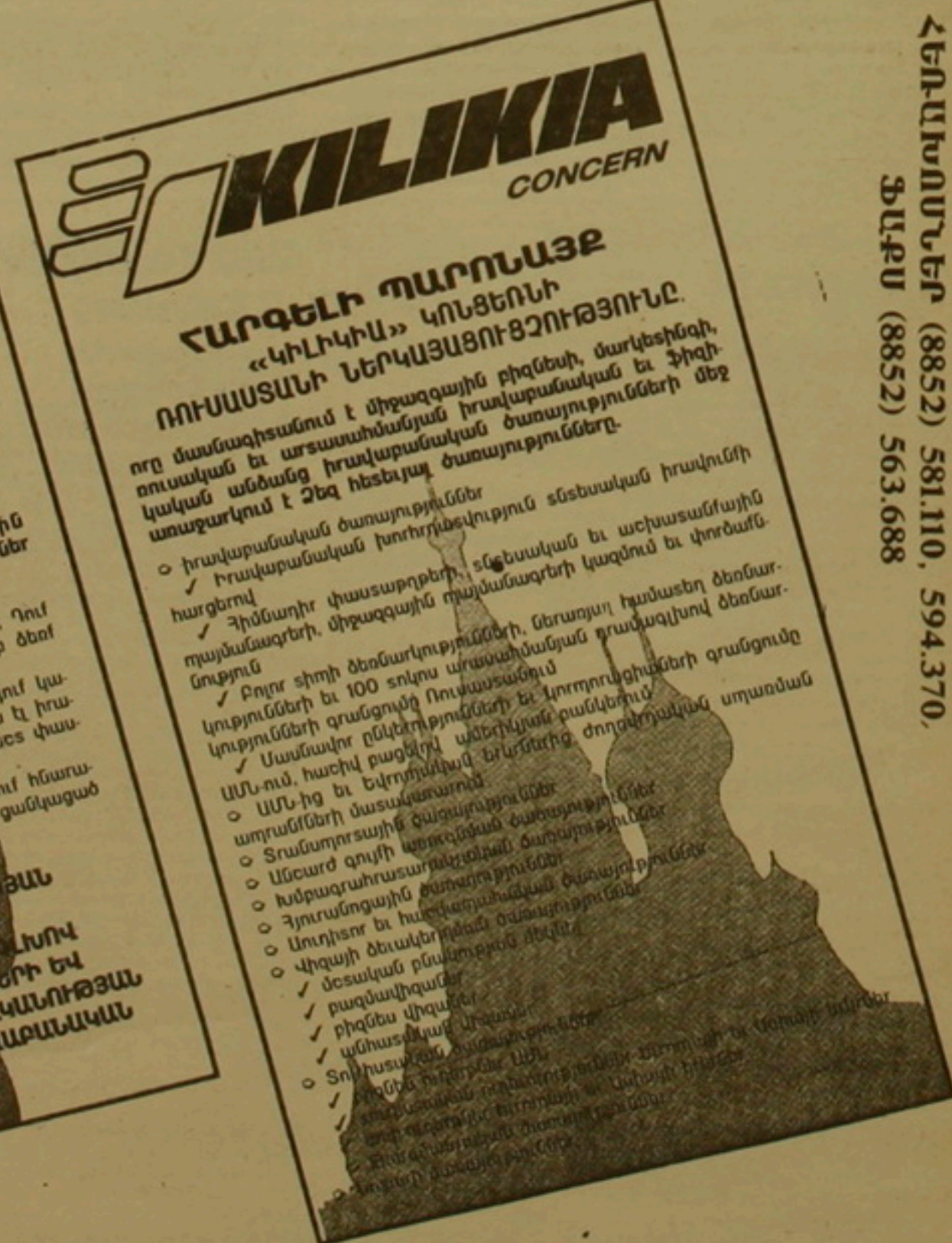

375001, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ԵՐԵՎԱՆ, ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ ՊՈՂ. 19Ա, «ԱՆԻ»
ՀՅՈՒՐԱՆՈՑ. 730 ՍԵՆՅԱԿ

ՀԵՌԱԽՈՍԱՀԵՐ (8852) 581.110, 594.370,
ՖԱՔՍ (8852) 563.688

digitised by A.R.A.R.@

Քննիչներ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ ԵՎ ԲԱԶՄԱԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ռամկավարկան վարչակարգերու համար մեծ նշանակութիւն ունի երկրին քաղաքական համակարգը- նախագահակա՞ն, կիսանախագահակա՞ն (կիսախորհրդարանական), խորհրդարանակա՞ն եւ խառն: Պարագան առաւել եւս կարեւոր է ոչ ռամկավարական դէմի ռամկավարական համակարգ անցումային շրջան բոլորող երկիրներու համար, որովհետեւ կրնայ մեծապէս նպաստել ռամկավարութեան ամրապնդման կամ արգելակել անոր բնականոն զարգացումն ու արմատաւորումը:

Կար ժամանակ, երբ տեսաբաններ առաւելաբար կուսակցութիւններու թիւով կը փորձէին պայմանաւորել ռամկավար վարչակարգի կայունութիւնը, մասնաւորելով երկկուսակցական դրութեամբ օժտուած երկիրներու օրինակը: 1970-ականներուն նոր հոսանք մը եկաւ ջրելու այս մօտեցումը՝ցոյց տալով կայուն ռամկավարութեան յաջող օրինակներ եւրոպայի բազմակուսակցական խորհրդարանական երկիրներուն մէջ: Աւելին, այս հոսանքը նախապատուութիւն տուաւ բազմակուսակցական դրութեան, նշելով թէ մանաւանդ մեծամասնական, կրօնական, ցեղային [illegible] սուր մրցակցութիւններ ունեցող երկիրներու մէջ որեւէ տեսակի փոխադասնութիւն ինքզինք աւելի առիթով կը զգայ եւ իր մասնակցութիւնը երկրի կառավարման գործին աւելի արդիւնաւէտ կը դառնայ բազմակուսակցականութեան պարագային, այլապէս անոնք իրենց պատշաճ տեղը չեն գտներ երկկուսակցական դրութեան մէջ եւ կը դառնան ընկերութիւնը հաւասարակշիռ արդարացնելու աջակցող ազդակներ:

Վերջին հնգամեակին մանաւանդ, համակարգերուն շուրջ բաւական շիկացած վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան տեսաբաններու մօտ, վճռելու համար թէ ո՞ր համակարգն է լաւագոյնը ռամկավարութեան նոր բացուող երկիրներու համար:

Հիմնական վէճը կ'ընթանայ նախագահական եւ խորհրդարանական համակարգերու թեր ու դէմ:

Այս առումով շատ հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը կատարած է Նորթ-Ֆամի համալսարանէն Skott Mainwaring-ը, որ երեք տասնեակ ռամկավարական պետութիւններու փորձն մեկնելով, կը յանգի այն եզրակացութեան, թէ նախագահական համակարգի եւ բազմակուսակցական դրութեան համատեղումը շատ դժուար կը դարձնէ ռամկավարութեան կայուն պահպանումը տուեալ երկրի մը մէջ:

Հեղինակը դիտել տալէ ետք թէ կայուն ռամկավարական վարչակարգով (առնուազն 25 տարուան) օժտուած 31 երկիրներէ միայն չորսը (Միացեալ Նահանգներ, Վենեցուելա, Քոլոմբիա եւ Քոսթա Ռիքա) ունին նախագահական համակարգ, կը նշէ թէ հետաքրքրական չէ արտայայտուիլ բազմակուսակցական դրութեամբ նախագահական համակարգի մասին, որովհետեւ պատմութիւնը միայն մէկ այդպիսի օրինակ տուած է՝ Չիլին, 1933-1973: Ներկայիս նման պատկեր ներկայացնող ամենաերկարակեաց երկիրն է Էքուատորը, որ խախուտ ռամկավարութեամբ մը օժտուած է 1979-էն ի վեր:

Հարցերը, որ կ'առաջանան, հետեւեալն են. ինչո՞ւ նախագահական համակարգին եւ բազմակուսակցական դրութեան զուգակցումը չի Ցոյաստեր ռամկավարութեան կայունացմանը. ինչո՞ւ բազմակուսակցական դրութիւնը կը ստէ նախագահական համակարգի խնդիրները. ինչո՞ւ նախագահական համակարգը կը բառացնէ բազմակուսակցական դրութենէն բխող դժուարութիւնները:

Բազմակուսակցական նախագահական համակարգը, ի տարբերութիւն խորհրդարանականի կամ երկկուսակցական նախագահական համակարգի, մեծ հաւանականութեամբ կ'առաջացնէ գործադիր եւ օրէնսդիր իշխանութիւններու ջլատիչ եւ անել դրութիւն մը: Ի հակադրութիւն խորհրդարանականին, նախագահականը չունի օրէնսդիր մեծամասնութիւն առիթովելու մեխանականութիւն մը: Երկկուսակցական դրութեան պարագային (ինչպէս Մ. Նահանգները), յաճախ նախագահին կուսակցութիւնը ունի ամբողջական կամ մօտաւոր մեծամասնութիւն, մինչդեռ բազմակուսակցական դրութեան պարագային, առանձին կուսակցութիւն մը դժուար թէ այդ մեծամասնութիւնը ունենայ: Հետեւաբար, նախագահները կը հարկադրուին իրարանցիր հարցի կարգակցութեամբ օրէնսդիր մարմնի նոր համաձայնութիւններ (մոայիսիոններ) գոյացնել: Այս առումով բազմակուսակցական նախագահական համակարգը կը յիշեցնէ փոխադասնական խորհրդարանական կառավարութիւնները, այն տարբերութեամբ որ վերջինները իշխանութեան վրայ կը մնան այնքան ատեն որ հիմնական հարցերու մէջ կը վայելեն օրէնսդիր մեծամասնութեան նեցուկը:

Երկկուսակցական դրութիւնը նաեւ կը պատճառի նախագահականին, անոր համար որ գաղափարախօսական զեռնի վրայ բեւեռացումներ համարեա չեն կատարուիր: Այս երեւոյթը հիմնականին մէջ կը բացատրուի անով, որ իւրաքանչիւր կուսակցութիւն կը ձգտի իր կողքին ունենալ զանգուածը, որ սովորաբար կեդրոնի չափաւորող դեր կը կատարէ եւ հեռու է ծայրայեղութիւններէ. հետեւաբար նաեւ կուսակցութիւնը կը ներկայանայ իրեւ չափաւորական:

Բազմակուսակցականութեան եւ նախագահականութեան համատեղումը ամենէն աւելի կը դժուարանայ, սակայն, միջ-կուսակցական դաշնակցութիւններու եւ համաձայնութիւններու հետեւանքով:

Հարցն այն է թէ խորհրդարանական դրութեան պարագային, կուսակցութիւնները իրենք կ'ընտրեն նախարարներն ու վարչապետը, հետեւաբար պատասխանատու կը մնան նեցուկ կանգնելու կառավարութեան: Նախագահականի պարագային, նախագահը ինք կը նշանակէ դահլիճը, ինչ որ կուսակցութիւնները կը դնէ նուազ յանձնառու վիճակի մէջ: Ասիկա նաեւ կ'առաջնորդէ անոր, որ կուսակցութիւնները աւելի յաճախ իրենց դաշնակիցներն ու գործակիցները փոխելու կը մղուին՝ գոյացնելով նոր համագործակցութիւններ:

Նախագահական ռամկավարութիւնն ունի երկու հիմնական յատկանիշ: Առաջին. նախագահը հիմնականին մէջ կ'ընտրուի ժողովուրդին կողմէ: Օրէնսդիր ընտրութիւններն ու յետ-ընտրական սակարկութիւնները որոշիչ չեն ըլլար գործադիր իշխանութեան պարագային: Ի տարբերութիւն, հոն ուր նախագահը կ'ընտրուի օրէնսդիր մարմնին կողմէ, դրութիւնը սովորաբար խորհրդարանական է եւ յետ-ընտրական բանակցութիւնները՝ թէ ո՞ր կուսակցութիւնները ոյիսի ղեկավարեն երկիրը, խիստ բախտորոշ դեր կը կատարեն: (Կիսանախագահական դրութիւններու մէջ, ժողովրդային քուէով ընտրուած նախագահը երկրին ղեկավարն է, բայց ոչ կառավարութեան գլուխը: Աւստրիոյ մէջ, օրինակ, նախագահը կ'ընտրուի ուղղակի ժողովուրդին կողմէ, բայց չունի լայն իրաւասութիւններ եւ չի գլխաւորեր կառավարութիւնը, որ խորհին մէջ խորհրդարանական դրութեամբ կեանքի կը կոչուի): Երկրորդ. նախագահը կ'ընտրուի հաստատուն ժամկէտի մը համար եւ սովորաբար պատասխանատուութեան դէմ չեն արձանագրուիր: Օրէնսդիր մարմինը չի կրնար նախագահ մը հրաժարեցնել անվստահութեան քուէով: Պարագան հակառակն է խորհրդարանական դրութեան մէջ, ուր նախագահին պատասխանատուութեան շրջանը միշտ կախեալ է օրէնսդիր մարմնի վստահութեան քուէէն:

Հոս կ'արժէ նշել թէ զանազանութիւն մը կայ իշխանութեան եւ վարչակարգի կայունութեան միջեւ: Խորհրդարանական համակարգի մէջ ճիշդ է թէ կառավարութիւնները չունին այն կայունութիւնը, որ յատուկ է նախագահական համակարգին (մանի որ նախագահը ընտրուած կ'ըլլայ յստակ ժամանակահատուածի մը համար), սակայն կառավարութեան փոփոխականութիւնը նոյնպէս մը կ'ըլլայ վարչակարգին կայունութեան: Նախագահական համակարգը իր կառավարական կայունութեամբ ու կարծրութեամբ իր մէջ կը պարունակէ վտանգը վարչակարգի անկայունութեան:

Անշուշտ, երբ կը խօսուի նախագահական համակարգի մասին, հարկ է միշտ նկատի ունենալ թէ չկայ միօրինակ կաղապար մը որ կիրառելի է բոլոր երկիրներու մէջ: Կարգ մը նախագահական համակարգերու մէջ օրէնսդիր մարմինը կրնայ պատասխանակ ընել նախարարներ, ուրիշներու մէջ երեսփոխաններ կրնան նախարար եւս ըլլալ, եւն.:

Շարք մը տեսաբաններ խիստ քննադատութեան կ'ենթարկեն նախագահական համակարգը՝ իբրեւ ռամկավարութեան անկայունութեան-գործօնի, մանաւանդ որ այդ համակարգը մեծ դժուարութիւն կը ցուցաբերէ ճգնաժամեր յաղթահարելու եւ նման պարագաներու, յատկապէս երբ նախագահ մը կորսնցուցած է իր ժողովրդականութիւնը, անկէ ձերբազատելու գլխաւոր միջոցներէն կը դառնան պետական յեղաշրջումը կամ ժողովրդային ըմբոստութիւնը: Երկու պարագաներուն ալ համակարգը կը ցնցուի՝ իր են հետ վտանգելով նաեւ ռամկավարութիւնը:

Սակայն նախագահական համակարգը ունի կարգ մը առաւելութիւններ եւս եւ կրցած է որոշ թիւով երկիրներու պարագային ապահովել ռամկավարութեան կայունացումը:

Ուրեմն ինչպէս կրնանք ոչ թէ նախագահական համակարգին եւ բազմակուսակցական դրութեան առաւելութիւններն ու անպարտեհութիւններն են, այլ երկուքին համատեղելիութիւնը կամ ոչ-համատեղելիութիւնը՝ միշտ ռամկավարական վարչակարգի կայունութեան դիտանկիւնէն մեկնելով:

Եւ հոս է որ ուսումնասիրողին օգնութեան կը հասնին ներքոնշեալ աղիւսակները, որոնցմէ բխող եզրակացութիւններուն հարկ է մօտենալ անշուշտ ոչ թէ բացարձակ առումով, այլ որոշ վերապահութեամբ, ինչպէս հասարակական երեւոյթներու վերաբերող այլ հարցերու պարագային. սակայն միշտ ընդունելով թէ անոնց երեւան բերած արդիւնքին կրկնութեան հաւանականութիւնը որեւէ երկրի պարագային շատ աւելի բարձր է քան տարբեր որեւէ արդիւնքի ի յայտ գալը:

Հիմնուելով երրորդ աղիւսակի տուեալներուն վրայ, հետեւանքը կ'եզրակացնէ թէ պատճառներ կան հաւատալու, թէ նախագահական ռամկավարութիւններու անկայունութիւնը որոշ աղերս մը ունի նախագահական դրութեան հետ:

Տուած աղիւսակներէն պարզ կը դառնայ արդէն պարագան: 31 նախագահական ռամկավարութիւններէն 15-ը ունին բազմակուսակցական դրութիւն, 10-ը՝ երկկուսակցական, 5-ը՝ տիրապետող կուսակցութեան եւ մէկը միայն երկուքուկէս կուսակցութեան: 15 բազմակուսակցականներէն միայն ծէկը կրցած է աւելի քան 25 տարի կայուն ռամկավարութիւն ունենալ ժամանակին. մինչ 10 երկկուսակցականներէն 5-ը դիմացած են փորձութեան, ինչպէս՝ 21 խորհրդարանական բազմակուսակցական դրութիւններէն 11-ը:

Կատարելէ ետք հետեւութիւնը, թէ նախագահական համակարգին ու բազմակուսակցական դրութեան համատեղումը նպաստաւոր չէ ռամկավարութեան, կը մնայ այլ մը նետել Հայաստանի վրայ, որ կը բոլորէ անցումային շրջան մը: Ըստ վերոնշեալ դասաւորումներուն, Հայաստան օժտուած է նախագահական համակարգով եւ տիրապետող կուսակցութեան դրութեամբ: Թեւ պատճառէս գոյութիւն ունին բազմաթիւ կուսակցութիւններ, մէկ տիրապետող կուսակցութիւն (ՀՀՇ) իր հակակշռին տակ առած է ամէն բան, այն աստիճան որ յաճախ դժուար կ'ըլլայ խտակեցնել թէ Հայաստանի մէջ կիրարկուողը ռամկավարութի՞ւն է թէ մենիշխանութիւն:

Ամէն պարագայի, Հայաստանի մէջ գործող քաղաքական ուժերը կ'ուզեն բազմակուսակցական դրութիւն մը հաստատուն պահել հանրապետութեան մէջ՝ նախագահական ըլլայ նոր սահմանադրութեամբ ծօրուելիք համակարգը թէ՝ խորհրդարանական: Առաւել, համարեա բոլորը կ'ուզեն ռամկավարական վարչակարգի պահպանումը եւ արմատաւորումը: Տիրապետող կուսակցութիւնը, մանաւանդ, նոր սահմանադրութեան որոնման նախապատրաստական այս շրջանին կը բացայայտ նախագահական համակարգի կողմնակից ըլլալը, մասնաւորապէս նշելով թէ մեր ժողովուրդին պատմական փորձն ու խառնուածքը կը վկայեն ի նպաստ նախագահական համակարգին:

Հոս կը պարզուի փարատոս մը: Մեկնելով վերը նշուած երկիրներու փորձէն, որ բազմակուսակցականութիւնն ու նախագահական համակարգը կը գտնէ անհամատեղելի կայուն ռամկավարութեան մը համար, կրնանք վստահ ըլլալ թէ մեր ժողովուրդին պատմական փորձն ու խառնուածքը կը վկայեն ի նպաստ նախագահական համակարգին:

Հոս կը պարզուի փարատոս մը: Մեկնելով վերը նշուած երկիրներու փորձէն, որ բազմակուսակցականութիւնն ու նախագահական համակարգը կը գտնէ անհամատեղելի կայուն ռամկավարութեան մը համար, կրնանք վստահ ըլլալ թէ մեր ժողովուրդին պատմական փորձն ու խառնուածքը կը վկայեն ի նպաստ նախագահական համակարգին:

Ինչպէս արդարացուցինք, ինչպէս հաստատեցինք, ինչպէս ապացուցինք՝ նախագահական համակարգը ունի թերութիւններ, ունի դրական կողմեր, ունի հակակշիռներ, ունի ինքնաբաւութիւն, ունի ինքնաբաւութիւն, ունի ինքնաբաւութիւն

Աշխարհ

ԴԵԼՖԻՆՆԵՐՆ ԱՐԴՅՈՔ ԲԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵ՞Ր ԵՆ

Մարդկանց հետ շփվելիս դելֆինները «խոսում են»: Սակայն նրանց ավելի լավ ուսումնասիրելիս պարզվում է, որ մեր սեփական հնարավորությունները սահմանափակ են:

Դելֆինների մասին 1960-ական թվականներից սկսած շատ է խոսվում, գրվում են գրքեր, նկարահանվում կինոնկարներ: Բայց իրականում ի՞նչ գիտենք նրանց հնարավորությունների մասին: 1967 թվականին երկու դելֆիններ անգլերեն լեզվով յուրօրինակ մամուլի ասուլիս անցկացրին անչափ զարմացած լրագրողների ներկայությամբ: Դելֆինները խոսում էին: Ճիշտ է, դա յուրահատուկ ռնգային լեզու էր, բանի որ նրանք ձայնալարեր չունեն եւ օգտագործում են կետազգիներին հատուկ գլխի վրայի անցքը: Բայց արտասանությունը պարզորոշ էր: Դա իրոք միջազգային իրադարձություն եղավ: Այս առիթով բազմաթիվ հետազոտողներ վերհիշեցին ֆրանսիացի հայտնի գրող Ռոբեր Մերլի «Բանականությամբ օժտված կենդանի» վեպը: Ցավոք, դոկտոր Լիլիի աշխատանքները, որոնց վրա հենվել էր վիպասանը, չկարողացան դելֆիններին երկլեզու դարձնել: Այդուհանդերձ, մարդը չի ձերբազատվում իր պատրանքներից եւ շարունակում է որոնումները: 1950-ական թվականներից սկսած հետազոտողները ուսումնասիրում են կետազգիների լեզուն, հուսալով միաժամանակ չափել նրանց մտավոր կարողությունները: Դա ընդարձակ ծրագիր է:

Վաղուց ի վեր մտավոր ունակությունների առաջին չափանիշն է համարվում ուղեղի ծավալը: Դելֆինի ուղեղը 1,8 կգ է եւ մարդու ուղեղից ծանր է (1,5 կգ), ունի բարդ կառուցվածք եւ անժխտելիորեն մտածող կենդանու ուղեղ է: Բայց ի՞նչ ասիճանի: «Ուղեղի կառույցների մեր ըմբռնումն այսօր անբավարար է նրանց ունակությունները չափելու համար», գտնում է Լա Ռոշել քաղաքի ծովային կաթնասունների հետազոտման կենտրոնի տնօրեն Անն Կոլեն: Նա նախընտրում է խոսել կետազգիների մեծ հարմարողականության մասին, որոնք առկա են երկրագնդի բոլոր ծովերում, Արգենտինայի ափերից մինչեւ Արկտիկա եւ Հավայան կղզիներ: Սա թերեւս առավել հանոգիչ փաստարկ է, քանի որ մեր մոլորակի վրա նման հարմարողականություն ունի միայն մարդը:

Մյուս չափանիշն այն արագությունն է, որով նրանք վերլուծում եւ լուծում են խնդիրները: Օրինակ, որս կատարելիս դելֆինները մեծ երեւակայություն են հանդես բերում: Նրանք կարողանում են նույնիսկ օգտվել արտաքին տարրերից, օրինակ, մարդուց: Դելֆինները դա անում են նրան միանալով կամ «ծովահենություն» անելով, որոշ դելֆիններ հետեւում են ձկնորսանավերին, որոնցից ձկներ կորզեն ուրկաններից:

Երբեմն նրանք կարողանում են նույնիսկ ճարպկորեն խանդել ուրկանների ծայրերի հանգույցները:

Ֆրանսիական L'Express հանդեսը նկարագրում է Հավայան կղզիների Հոնոլուլու քաղաքում տվյալ դարձած այսպիսի մի դեպք: Հավայան հաճալսարանի ծովաջրով լի ավազանում վարժեցնողը սեւեռուն նայում է ջրից դուրս եկող դելֆինին: Անսպասելիորեն մարդն արագ շարժումներ է կատարում եւ ձեռքերը մարմնին մոտեցնելով անշարժանում: Դելֆինն անմիջապես պլանում է ջրավազանի հակառակ ծայրը, վերցնում գնդակը, հրելով այն հասցնում օղակին եւ երկուսը միասին բերում անշարժ կանգնած երիտասարդ կնոջը: Մի քանի մետր հեռու կանգնած է լինում Լուիս Հերմանը՝ այն եզակի մասնագետներից մեկը, որը շարժումների միջոցով մարդու եւ դելֆինի ընդհանուր լեզու է ստեղծել: Դրա բառապաշարը պարզ է եւ պարունակում է 150-ից ավելի բառ: Այդ բառապաշարով նա կարողանում է ավելի լավ չափել դելֆինների մտավոր ունակությունները: «Նրանք կարողանում են հիշել հինգ բառանոց նախադասություններ եւ դրանք հիանալի ըմբռնել, պարզաբանում է Լուիս Հերմանը: Նրանք լիովին հասկանում են նշանների լեզուն եւ շարադասությունը»: Հերմանը չի կասկածում, որ իր սաները խելացի են: Բայց ի՞նչ չափով: Կարելի՞ է արդյոք վստահ լինել, թե լեզու յուրացնելը բացահայտում է մտավոր ունակությունների աստիճանը: Ի դեպ, Իլֆի եւ Պետրովի հանրահայտ վեպի «12 աթոռի» հերոսուհի Էլլոչկան բավարարվում էր ընդամենը 20 բառով:

Իրականում դելֆինների վրա կատարվող հետազոտությունները մեզ բավական շատ բան են սովորեցնում մեր սեփական հնարավորությունների սահմանների մասին: Պարզվում է, որ մենք բավարար միջոցներ չունենք նրանց հասկանալու համար: Կենդանիներին ջրավազանում դիտարկելիս դժվար է վերազգնել ազատության մեջ գտնվող դելֆինների խմբի փոխանակումների ողջ բարդությունը: Իսկ բնության մեջ անհնար է դրանք արձանագրել բավարար չափով: Նրանց հաղորդակցությունը միայն հնչյունների միջոցով չի կատարվում: Մարմնի կամ խոիկների դիրքը կարող է նշանակություն ունենալ: Մեզ հայտնի է միայն, որ կետազգիները որոշակի հնչյուններ են արձակում որոշակի իրավիճակներում: Ի՞նչ է դա. հոդաբաշխ լեզու, թե պարզապես ազդանշան, որը համմատելի է շան վնգստոցի կամ հաչոցի հետ: Հարկ է նշել, որ այդ հնչյունները կետազգիների տարբեր խմբերում տարբերվում են: Ավելի շատ դա ոչ թե լեզու է, այլ լեզուներ: Նախընտրելով ընդհանուր բառապաշարի ստեղծումը, Լուիս Հերմանն, անշուշտ, ճիշտ է վարվել...

Ֆրանսիացի հայտնի բնախույզ Ժակ Մայոլը էլ ավելի հեռուն է գնում: Նա դելֆիններին նվիրված Homo delphinus գրքի հեղինակն է: Մայոլը պնդում է, որ դելֆիններ հեռազգա են: Գիտնականներից շատերը նախընտրում են պարզապես խոսել դելֆինի ազդանշանային ընկալման ունակությունների մասին, ասելով, թե նա կարողանում է գուշակել նվազագույն զգայությունը, հետեւաբար զգալ մարդու նյարդայնությունը կամ հուզմունքը: Մինչդեռ նորզելանդացի բնագետ եւ ջրասուզակ Ուեյդ Դոուլը պատմում է հեռահաղորդակցությանն առնչվող զարմանահրաշ պատմություններ, թեեւ գիտական որեւէ տարր այսօր դեռեւս չի հաստատում այդ վարկածը: Բայց վերջին հաշվով, ինչպես պնդում էր Ալբերտ Էյնշտեյնը, «երեւակայությունն ավելի կարեւոր է, քան գիտելիքը»:

Պատրաստեց
ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇՅԱՆԸ

Լուրերի Հոսք

ԽՍՀՄ-ը մեղավոր չէ կորեական «Բոինգի» կործանման համար

1983 թվականին կորեական «Բոինգ 747-007» ինքնաթիռի հետ պատահած միջադեպում ԽՍՀՄ-ը մեղք չունի: Երկուշաբթի օրը կայացած մամուլի ասուլիսում այս մասին հայտնեց միջադեպի հետաքննության պետական հանձնաժողովի նախագահ, ՌԴ նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Սերգեյ Ֆիլատովը: Նրա խոսքերով, այդ եզրակացության են եկել 5 երկրների բարձրակարգ 50 փորձագետներ, որոնք վերջամսյա ինքնությամբ եկել են այն եզրակացության, որ ողբերգության պատճառը ինքնաթիռի անձնակազմի թույլ տված մի շարք սխալներն են եւ հանգամանքների ճակատագրական բերումը: Հակաօդային պատշտպանության ուժերը մոտ 2 ժամ ուղեկցել են օդանավը, բայց գիշերվա պատճառով այն ընդունել են որպես PF-135 հետախուզական ինքնաթիռ: Հեռավորաուելյան ռազմական օկրուգի հրամանատարությունը բոլոր հիմքերն ունեին ինքնաթիռի թռիչքը խափանելու համար: Հանձնաժողովը հիմք չունի թռիչքի նպատակը հետախուզական համարելու, բայց զարմանք են հարուցում բարձրակարգ անձնակազմի թույլ տված մի շարք «ոչ ճկուն» սխալները: Իսկ այսօր Սախալին կժամանեն 169 զոհվածների հարազատները Հարավային Կորեայից, Ճապոնիայից եւ ԱՄՆ-ից, նշելու ողբերգության տասնամյակը: ԻԴ

Ուկրաինայի գազամատակարարումը կարող է դուրս գալ վերահսկողությունից

«Ուկրաինայում գազ սպառողների պարտքերը կարող է մոտ օրերս դուրս գալ վերահսկողությունից», երեքշաբթի երեկոյան «Ինտերֆաքս-Ուկրաինա» գործակալության թղթակցին հայտարարեց «Ուկրգազպրոմ» պետական կոնցեռնի գազափոխադրման տնօրեն Վալենտին Կոլոմոյեցը: Նրա խոսքերով, Ուկրաինան այժմ ունի գազի այնքան պաշար, որքան գտնվում է փոխադրական համակարգում: Ռուսաստանի մատակարարումները, որոնք ապահովում են Ուկրաինայում գազի ընդհանուր սպառման կեսից ավելին, ներկայումս ավելի քան 6 անգամ կրճատված են, ասաց Կոլոմոյեցը: Օգոստոսի կեսերից Ռուսաստանն Ուկրաինայի գազամատակարարումն զգալիորեն կրճատել է այն կարգակցությամբ, որ Ռուսաստանից ներմուծվող էներգակիրների դիմաց Կիեւի պարտքը գերազանցել էր 600 միլիարդ ռուբլուց: Ուկրաինայի վառելիաէներգետիկ հաշվեկշռում գազի սպառումը կազմում է մոտ 48 տոկոս: ԻԴ

Համադաշնությունը կլուծի հարցերը

Կովկասի ժողովուրդների համադաշնության նախագահ Մուսա Շանիբովի կարծիքով, եթե Ռուսաստանի վերաբերմունքը Հյուսիսային Կովկասի հանդեպ մնա անփոփոխ, ապա Ինգուշիայից հետո ՌԴ կազմից դուրս գալու մասին կարող է հայտարարել Հյուսիսային Օսիան: Դրա հնարավորությունը բավականին կմեծանա նախնեաաջ սեպտեմբերին սահմանադրվելիք օրենսդրական պայմանագրի պատճառով, որի հետեւանքով Հյուսիսային եւ Հարավային օսերը բաժանված կմնան: «Մենք Ռուսաստանին խորհուրդ կտայինք կտրականապես հրաժարվել այն սեծիմի հետ պայմանագիր կնքելուց, որն իր առաջ նպատակ է դրել ոչնչացնել Աբխազիայի եւ Հարավային Օսիայի կովկասյան ժողովուրդներին», ասաց Մ. Շանիբովը: Նախագահը նշել է, որ ինգուշ-օսական հակամարտությունը, ինչպես եւ Հյուսիսային Կովկասի բոլոր ազգամիջյան հակամարտությունները պետք է լուծել համաշխարհային պրակտիկայի ոչ ստանդարտ մեթոդներով: «Չի կարելի որոշել կովկասյան ժողովուրդների ճակատագիրն առանց նրանց անմիջական մասնակցության», ասաց նախագահը, ավելացնելով, որ համադաշնությունը «մտադիր է իր վրա վերցնել այդ հակամարտությունների, մասնավորապես ինգուշ-օսականի պատասխանատվության մի մասը»: ԻԴ

Ռուսաստան

Առեւտուրն այսուհետեւ խստորեն կվերահսկվի

Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինն օգոստոսի 28-ին հրամանագիր ստորագրեց «առեւտրի, տուկանների եւ սպասարկումների վիճակի օպերատիվ վիճակագրական եւ լրատվական-վերլուծական վերահսկման կազմակերպման մասին», հաղորդեց Ռուսաստանի նախագահի մամուլի ծառայությունը:

Փաստաթղթի համաձայն, Ռուսաստանի առեւտրի կոմիտեին, էկոնոմիկայի նախարարությանը, մյուս շահագրգիռ նախարարություններին ու գերատեսչություններին Ռուսաստանի կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների, երկրամասերի, մարզերի, ինքնավար կազմավորումների, Մոսկվա եւ Սանկտ Պետերբուրգ քաղաքների գործադիր իշխանության մարմիններին հանձնարարվում է վիճակագրության պետական կոմիտեի եւ նրա տեղական մարմինների հետ համատեղ աշխատանք կազմակերպել առեւտրի, սպասարկումների որակի, ժողովրդական եւ արտադրատեխնիկական առյուծների տուկաների վիճակի օպերատիվ վերլուծության նպատակով, նախարարություններին, գերատեսչություններին, կազմակերպություններին եւ ձեռնարկություններին տեղեկացնել ընթացիկ եւ հեռանկարային առումով բնակչության եւ ձեռնարկությունների ժողովրդական եւ արտադրատեխնիկական առյուծների կանխատեսվող կարիքների մասին: Հարկավոր է տեղեկացնել նաեւ այն առյուծների մասին, որոնց նկատմամբ բնակչության եւ ձեռնարկությունների պահանջարկը չի բավարարվում, առյուծների, դրանք արտադրողների ու մատակարարողների առաջարկի մասին:

Ռուսաստանի էկոնոմիկայի նախարարությանը եւ առեւտրի կոմիտեին հանձնարարվում է վիճակագրական հաշիվ վարելու զարգացած երկրների փորձի ուսումնասիրումը, մարկետինգի, առեւտրի, առյուծների եւ սպասարկումների տուկաների բնագավառի վերլուծության ու հետազոտությունների մեթոդներն ու եղանակները: ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ ԲՈՉՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Խոլերայի նոր համաճարակը ավերներ է գործում

Ինչպես նշում է ֆրանսիական Le Poiht հանդեսը օգոստոսի 21-ի համարում, 1992 թ. վերջերին աղիների տարափոխիկ հիվանդություններից մեկի՝ խոլերայի ասիական տեղային օջախում ի հայտ է եկել դրա նոր մանրէ, որը տարբերվում է խոլերայի ավանդական վիբրիոնից: Այսօր նոր վիբրիոնը տիրապետում է եւ ստացել է «բենգալյան» անվանումը: Այն արդեն առաջացրել է համաճարակներ, որոնք Հնդուստանի հարավ-արեւելքում գտնվող Մադրաս քաղաքից արագորեն հասել են Կալկաթա եւ Բանգլադեշ, որտեղ մեկուկես ամսում հայտնաբերվել է 10 հազար հիվանդ եւ արձանագրվել մահվան 500 դեպք:

Իսկ ընդհանուր առմամբ Հնդկաստան թերակղզում հիվանդների թիվն անցնում է 100 հազարից: Նոր հիվանդության համախտանիշն ամեն ինչով նման է դասական խոլերայի ախտանիշներին, միայն թե նոր վիբրոնն ավելի շատ է ախտահարում չափահաս մարդկանց, որոնք ընդհանրապես համեմատաբար անընկալունակ են տեղային ավանդական վիբրիոնի հանդեպ:

Բրիտանական The Lancet բժշկական հանդեսի վերջին համարում ամերիկացի մասնագետները երկյուղներ են արտահայտում այն առնչությամբ, որ աշխարհում կարող է տեղի ունենալ այսպես կոչված յոթերորդ ընդհանուր համաճարակի կրկնություն, որի ընթացքում 1991 թ. սկսած արձանագրվեց ավելի քան 200 հազար հիվանդ, մոտ 80 հազար մարդ մահացավ Կենտրոնական Ամերիկայում, Բրազիլիայում: Այն ժամանակ վարակը տարածել էին Հարավարեւելյան Ասիայից եկած ճանապարհորդներ:

Մինչդեռ Փարիզի Պաստյորի անվան ինստիտուտի պրոֆեսոր Անդրե Դոդենը մեծ վերապահումով է արտահայտվում վտանգի առնչությամբ: «Նկատի ունենալով հաղորդակցության արդի միջոցների արագությունը, ասում է նա, համաճարակն արդեն պետք է տարածված լիներ մյուս աշխարհամասերում: Արդ, մինչեւ օրս Ասիայից դուրս արձանագրվել է միայն մեկ դեպք. Նյու Յորքի միակ հիվանդն արագորեն բուժվել է եւ վարակի աղբյուր չի դարձել»:

Միաժամանակ հարկ է նշել, որ Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունը թերացել է այս հարցում եւ խոլերայի տարածման կանխման նպատակով լայն արշավ չի ծավալել: Խոլերան ադխաս ժողովուրդների հիվանդություն է, առողջապահական պայմանների, խմելու ջրի բացակայության հետեւանք: Անդրե Դոդենը նշում է, որ խմելու կասկածելի ջուրն անվտանգ դարձնելու համար բավական է մեկ լիտր ջրին ավելացնել չորս կաթիլ ժավելաջուր: Խոլերայի ենթակա շրջաններ այցելող ճանապարհորդներին խորհուրդ է տրվում հաճախ լվացվել, զգուշանալ հում բանջարեղենից ու մրգից, ջրի ախտահանիչներ ունենալ վստահելի հանքային ջրի բացակայության դեպքում: ■

Լուրերի Հոսք

Ազգամիջյան բախումները մաֆիան է ստեղծում

«Եթե օտական եւ ինգուշական զինված միավորումները շարունակեն մնալ արտակարգ իրավիճակի գոտում, ապա Ռուսաստանին կմնա միայն մի ուղի՝ այդ տարածքը վերցնել ֆեդերալ իրավասության տակ», յոթերեքթի օրը հայտարարեց օս-ինգուշական հակամարտության գոտու ժամանակավոր ադմինիստրացիայի ղեկավարի տեղակալ գեներալ-մայոր Վալերի Օշիրովը: Նրա խոսքերով, իրավիճակն այստեղ պայթյունավտանգ է մնում, քանի որ թե Հյուսիսային Օսիան, թե Ինգուշիան օրինականացրել են այստեղ գործող անօրինական զորամիավորումները: Գեներալը նշել է, որ ինգուշ փախստականների Վլադիկավկազի Պրիգորոդնի շրջան վերադառնալու մասին խոսք չի կարող լինել. այնտեղ չկան աղբելու պայմաններ: Այնուամենայնիվ, Ինգուշիան չոթեք է շատի ՌԴ կազմից դուրս գալու, չնայած դրա համար ունի բոլոր հիմքերը: «Ազգամիջյան հակամարտություններ չեն լինում, այլ լինում են խոշոր մաֆիոզների հարցերի լուծում խաղախական մակարդակով», եզրափակեց Վ. Օշիրովը: ՌԴ

Թուրմենստանը եւ Ռուսաստանը կսահմանեն զինեռայողների կարգավիճակը

Սեպտեմբերի 1-ին, կեսօրից հետո Աշգաբադ պետք է ժամանեն Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովը: Ինչպես ՌԴ-ին հայտնեց Թուրմենստանի փոխվարչապետ Բորիս Շիխմուրադովը, կողմերը նախատեսում են ստորագրել 7 փաստաթուղթ, այդ թվում նաեւ հանձնաժողովի Թուրմենստանի զինված ուժերում գտնվող ռուսաստանցի զինծառայողների կարգավիճակի մասին: Մյուս փաստաթղթերը վերաբերում են «կողմերի տեխնիկական փոխգործողության հարցերի կարգավորմանը»: Փոխվարչապետը ընդգծեց, որ փաստաթղթերը «նպաստակամղված են Ռուսաստանի օժանդակությամբ Թուրմենստանի զինված ուժերի ամրապնդմանը»: ՌԴ

Զվիադականները զորահավաք են հայտարարել երեք շրջաններում

Վրաստանի նախկին նախագահ Զվիադ Գամսախուրդիայի կողմնակիցներն ընդհանուր զորահավաք են հայտարարել հանրապետության արեւմուտքում գտնվող Զուգդիդիի, Սենակիի եւ Աբաշայի շրջաններում, հայտնեցին Վրաստանի ՆԳՆ մամուլի կենտրոնում: Օգոստոսի 28-ին Սենակի քաղաքում զվիադականների հաւիտեսակած մոտ 300 ավտոմատները «բաժանվում են մարդկանց, որոնց երբեք ձեռքերին զենք չեն բռնել»: ՌԴ

Ելցին-Բրազաուսկաս հեռախոսազրույց

Ռուսաստանի եւ Լիտվայի նախագահներ Բորիս Ելցինի եւ Ալգիրդաս Բրազաուսկասի միջեւ երկուշաբթի օրը կայացած հեռախոսազրույցի ժամանակ ձեռք է բերվել «մոտ ժամանակներս զորքերի դուրս բերման գործընթացը վերսկսելու եւ ավարտելու» պայմանավորվածություն: Այս մասին է հայտնում այդ օրը Մոսկվայում տարածված ռուս-լիտվական հայտարարագիրը: Իսկ Բրազաուսկասը օգոստոսի 30-ին ազգային ռադիոյով հայտարարել է, որ ռուսական զորքերը հանրապետությունից դուրս կգան մինչեւ ամսվա վերջը, եւ օգոստոսի 31-ին տեղի կունենան զորքերի հետ հրաժեշտի հանդիսավոր արարողությունները: Լիտվայի նախագահը հայտնել է նաեւ, որ Ելցինի հետ հեռախոսազրույցի ժամանակ ձեռք է բերվել «երկկողմանի ընդունելի համաձայնություն», իսկ ռուս-լիտվական բարձր մակարդակի հանդիպումը կկայանա սեպտեմբերի կեսերին: Լիտվային հասցված վնասի փոխհատուցման հարցը կքննարկվի հետագայում:

Մտքակոյր

Հայ լրագրության նահապետը

«Բազմավէպը» 150 տարեկան է

Այս հոբելյանն ամենեւին էլ մասնակի տոն չէ միայն ս. Ղազարի Մխիթարյան միաբանության համար, որի դպրոցական գործերն է «Բազմավէպ» հանդեսը եւ նրա արդյունավետ ու ազգանվեր գործունեության արգասիքներից մեկը միայն: Մեզանից դարակես առաջ՝ 1843-ին, Ադրիատիկի ափերին, Վենետիկում, հայկական այս հանդեսի երեւան գալը եւ նրա անխափան հրատարակությունը մինչեւ մեր օրերը, իրադարձություն է մեր, եւ ոչ միայն մեր, հրապարակագրության ու մամուլի դպրոցության մեջ: Որպես «օրագիր բնական, տնտեսական եւ բանասիրական գիտելեաց» այն սկիզբից եւեթ իր առջեւ նպատակ էր դրել բոլոր միջոցներով մեր «ազգին լուսավորության ու յառաջադիմության համար աշխատիլ», իր մտավոր շահաբերությունն ունենալ «մեր ուսումնասէր ազգայնոց»: Անցնող տարիները եւ հանդեսի անհաշիվ համարները լավագույնս վկայում են այն մասին, որ այն կարողացավ ի կատար ածել իր առջեւ դրված կարեւորագույն խնդիրները եւ դժվար է այսօր չափել նրա բերած նպաստը մեր ազգային գիտակցությանն ու իմացականին:

Հիմնադիր խմբագիր Գաբրիել Այվազովսկին՝ ծովանկարչի եղբայրը, ի սկզբանե որդեգրել էր այս հրատարակությունը հանրամատչելի լեզվով՝ զված աշխարհաբարով լույս տեսցնելու գաղափարը՝ դրա համար, իհարկե, ունենալով նույն Մխիթարյան հարկի տակ անցյալ դարասկզբին հրատարակված նախընթաց մի քանի դարերականներ («Տարեգրութիւնք», «Եղանակ Բիւզանդեան-Բազմավէպ», «Դիւտակ Բիւզանդեան»): Լավ գիտակցելով աշխարհաբարի՝ «ժողովրդեան» լեզվի օգտագործման դարագան, հանդեսի խմբագրակազմն ու հեղինակները միաժամանակ երբեք չմոռացան գրաբարը, չհրաժարվեցին այն բոլորին տվորել տալու մտից՝ միշտ էլ հիշեցնելով, որ այն «մեր հարց, մեր նախնեաց եւ բազավորաց լեզուն է»:

Սկզբնական շրջանում «Բազմավէպը» եղել է շաբաթաթերթ, ապա հաջորդաբար դարձել ամսաթերթ, եռամսյա ու երկամսյա՝ նայած թե ինչպես են դասավորվել հանգամանքները: Այսօր տարեկան 4 թիվ է լրողարկվում, որոնք հաճախ միանում են մեկ ծավալուն համարի մեջ: Անկախ արտաքին-ծավալային փոփոխություններից, այդ երկար ու ձիգ տարիներին անխախտ է մնացել նրա դարունակությունը՝ միշտ հարուստ ու բավանդակալից: Հանդեսի էջերում մշտապես տեղ են գտել գիտական, գեղարվեստական, ուսումնական եւ այլարնույթ ամենատարբեր նյութեր, որոնք կոչված են բավարարելու ժողովրդի տարբեր խավերի մտավոր պահանջները ու նախասիրությունները: «Բազմավէպին» աշխատակցել ու իրենց գործուն նպաստն են բերել այնքիսի բազմադյուն գիտնական-գրողներ, ինչպիսիք են հայր Ղեւոնդ Ալիշանը, Էդուարդ Հյուրմյուզյանը, Արսեն Ղազիկյանը, Գարեգին Զարիանալյանը, Եղիա Փեշիկյանը, Բարսեղ Սարգսյանը, Մեսրոպ Ճանաշյանը, Սահակ Ճեմճեմյանը, Պողոս Անանյանը, Ներսես Տեր-Ներսեսյանը, հայ եւ օտարազգի այլ անուններ:

Տողերիս հեղինակին բախտ է վիճակվել տարիների ընթացքում էջ առ էջ թերթելու հայագիտական այս հանդեսի առանց բացառության բոլոր համարները եւ զլխավորը, որ

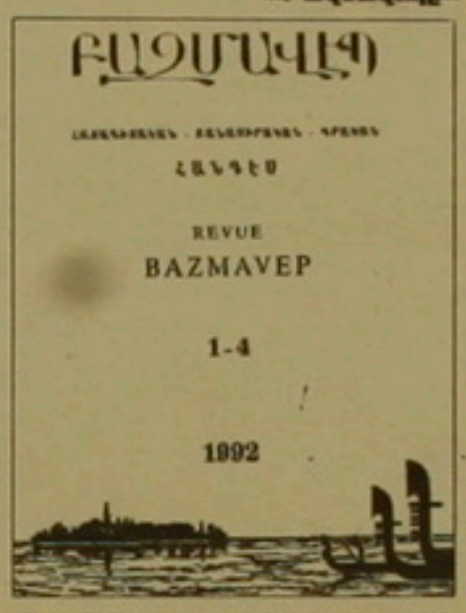

ինձ զարմացրել է, նրանում ընդգրկված նյութերի գիտական խորությունն ու դրանց մատուցման դարգությունն է, այդ երկուսի հիանալի համադրումը, հանդեսի հանրագիտարանային բնույթն ընդհանրապես: Դրա յուրաքանչյուր թիվ հիշեցնում է հանրագիտարանի առանձին հատոր, որ հնարավորության դեպքում արժեր երբեւէ կրկին վերահրատարակել՝ ամեն մի հայ ընտանիքի գրադարանը հարստացնելու նպատակով: Այստեղ կարող ենք տեսնել դարբերաբար եւ շարունակաբար տպագրվող նյութեր հայոց հին եւ միջնադարյան գրականության, բարոյի, երաժշտության, արվեստի մյուս տեսակների վերաբերյալ, կարդալ հեթաթրթրական հոդվածներ հայկական ազգամաշտարարության, տպագրության դպրության մասին: Դանիել Վարուժանը, Վենետիկի Մխիթարյան վարժարաններում ուսում ստացած հայոց գրական մյուս մեծերը, իրենց բանաստեղծական մկրտությունը ստացել են հանդեսի գրական ավազանում՝ այնտեղ տպագրելով իրենց առաջին ստեղծագործությունները: Բնականորեն ուշադրության կենտրոնում միշտ էլ եղել են Մխիթար Սեբաստացին եւ մյուս Մխիթարյան հայրերը՝ իրենց բանաստեղծություններով ու գիտական շարադրանքներով, թղթերով ու նամականիով:

«Բազմավէպը» եղել ու մնում է հայագիտական այն լույջ հրատարակությունը, որ հենց սկզբից մեծ տեղ է հատկացրել համաշխարհային գրականությանն ու գեղարվեստին, բացառիկ համարներ նվիրել Դանտեին ու Բայրոնին: Նրա էջերում հաճախ կարելի է հանդիպել «Ծաղկաքաղ եվրոպական» խորագրին, որի ներքո զետեղված են, բանաստեղծներից բացի, նաեւ օտար «արձակաբան մատենագիրներու» երկերի թարգմանությունները: Մեծ ու անգնահատելի են հանդեսի ծառայությունները եվրոպական միտքն ու գաղափարները հայոց կյանք ներթափանցելու առաջարեզում: Հրապարակվելով Եվրոպայի լուսավորյալ քաղաքներից մեկում՝ Վենետիկում, եւ գտնվելով քաղաքական թե մշակութային խորադարձությունների խաչմերուկում, այն արձագանքել է այդ բոլորին՝ միաժամանակ արձագանքվելով ընթացող լայն շրջանների ստեղում: Մյուս կողմից, եվրոպացիներն են «Բազմավէպում» [illegible] մեր օտար լեզուներով [illegible] հայագիտական հայվածների միջոցով ծանոթացել եւ ծանոթանում մեր ազգի անցյալին ու նրա մշակույթին:

Շատ խորհրդներ են անցել հանդեսի թե Մխիթարյան միաբանության գլխով, բայց չի դադարել նրա գործունեությունը: Այս իմաստով, հայկական եւ ոչ մի թերթ կամ դարբերական չի կարող համեմատվել նրա հետ ոչ միայն իր երկարակեցությամբ, այլեւ որդեգրած ուղղության ու սկզբունքների հետեւողական զարգացմամբ ու շարունակմամբ: Ուրախալին այն է, որ հայ հոգեւոր մշակույթի հարստացմանն իր անուրանալի նպաստը բերած «Բազմավէպն» այսօր էլ շարունակում է իր ընթացքը՝ մնալով հայագիտության առաջադաս դիրքերում:

Հարգանք ու խոնարհում Վենետիկի Մխիթարյանների երեքհարյուրամյա ուսումնագիտական վաստակին եւ նրանց դարբերաթերթ «Բազմավէպի» 150-ամյա գոյությանը:

ԼԵՎՈՆ ԱՇԵՐԿՅԱՆ

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

«Ո՞ՒՐ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵՇԱՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐԸ»

Հայաստանում գտնվող Լոս Անջելեսի «Արարատ» ֆուտբոլային թիմի հովանավոր եւ դասվիրակության ղեկավար Ներսես Ադամյանը իր կողմից հիմնադրած հայկական միացյալ կազմակերպության (AUF) անունից մարդասիրական օգնության նպատակով եղավ Կամոյի մանկատանը:

Նա իր հետ բերել էր կես տոննա սնունդ, երեխաների համար մարզահագուստ եւ կոշիկներ: Հուզիչ արարողությունը համընկավ բարձրաստիճան այլ հյուրերի այցելությանը:

Կամոյի մանկատուն էին ժամանել նաեւ Կիլիկիո կաթողիկոսության Ամերիկայի արեւելյան շրջանի եւ Կանադայի թեմի առաջնորդ Մեսրոպ արեպիսկոպոս Աշճյանը, ՀՀ նախագահի տիկին Լյուդմիլա Տեր-Պետրոսյանը, ՀՀ Գերագույն խորհրդի դասգամավոր, առողջապահության եւ սոցիալական հարցերի հանձնաժողովի փոխնախագահ Հրանուշ Հակոբյանը, «Գայանե Մանուկյան-Մելոնյան» կրթական հիմնադրամի տնօրեն Երվանդ Մելոնյանը եւ ուրիշներ:

Արքազանը եկել էր տեղում ուսումնասիրելու մանկատան կարիքները, տվյալ առաջնորդարանի կողմից մարդասիրական օգնության, հատկապես ձմռան նախապատրաստության ծրագրերը իսակեցնելու հարցերը: Նայում ես այդ անմեղ, սիրունատես եւ խելոք երեխաներին եւ չես կարող չհուզվել: Ո՞ր հանցանքի համար են նրանք զրկվել ծնողական գուրգուրանքից, իրենց երջանիկ մանկությունից: Գոնե լավ է, որ աշխարհում բարեբար մարդիկ կան: Ցավոք, մեզանում դեռ չի արմատավորվել բարեգործությունը հասկացությունը: Միգուցե դա գալիս է նախկին ռեժիմի բարեգործությունից, երբ այն կեղծ կարգարելակերպից, երբ խորհրդային աշխարհում ծիծաղելի էր, թե խորհրդային աշխարհում օգնության կարիք ունեցողներ չկան:

– Ինչո՞ւ միայն սփյուռքահայերը պետք է օգնեն: Հայաստանում հիմա շատ հարուստներ կան, բայց ո՞ւր են նրանք, ե՞րբ պետք է օգնեն: Կազինոներում գիշերային խրախճանքների ժամանակ նրանք միլիոններ են խաղում տալիս եւ եթե գոնե դրա մի չնչին մասը հատկացնեն, ապա այլ կլինի պատկերը մանկատներում, ասաց հանրապետության առաջին տիկինը:

Եւ իրոք, մտահոգող լուրջ հարց է դա: Հանդգնած եմ, որ յուրաքանչյուր ոք, եթե թեկուզ մեկ անգամ այցելի որեւէ մանկատուն, ապա երբեք անտարբեր չի լինի նրա հոգսերի նկատմամբ: Միշտ պետք է հիշել, որ այնտեղ մատաղ սերունդ է աճում:

– Հայաստան գալուս բուն նպատակը բարեգործական մղումներն են եւ ոչ թե ֆուտբոլային հանդիպումներ կազմակերպելը, ասաց ամերիկացի հյուրը Ներսես Ադամյանը: Լավ գիտեմ, որ ցանկացած օգնություն կարող է ներքուս խեղվել մարդու հոգին: Ես պարզապես եկել եմ տեսնելու իմ ընկերներին ու եղբայրներին եւ նրանց երեխաներին: Մեր կատարածը համարեմ որեւէ մեկի տունը գնալու սովորական նվեր:

Մահացու մրցամարտ

Ֆիլիպինցի բռնցքամարտիկներից մեկը զգալով, որ պարտվում է, անսպասելիորեն նետվելով դեպի իր մարզիչը եւ վերցնելով վերջինիս դանակը, հարձակվեց իր մրցակցի վրա: Մարզասերների շարքերից օգնության շտապեց մի ոստիկան, բայց Լուզանա անունով կատաղած բռնցքամարտիկը այս անգամ հարձակվեց ոստիկանի վրա: Վերջինս սպիտված էր պաշտպանվել եւ գործածելով իր ատրճանակը կրակեց կատաղած բռնցքամարտիկի վրա, որն էլ մահացավ տեղում: Այս դեպքը կատարվեց Ֆիլիպինների Մինդանաո քաղաքում ոչ պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտիկների մրցումների ժամանակ: Գ. Ա.

NBA-ի խաղացողի մահը

Մեր թղթակից ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏՐՅԱՆԸ հաղորդում է Ֆրանսիայից

Ամերիկայի պրոֆեսիոնալ բասկետբոլիստների ազգային ասոցիացիայի (NBA) առաջնությանը մասնակցող Բոստոն քաղաքի «Սելտիկ» թիմի գլխավոր ռմբարկու Ռեջի Լուիսը հունիսի 27-ին մարզումներից մեկի ժամանակ հանկարծամահ եղավ: Լուիսի անձնական բժիշկները պարզեցին 29-ին տեղի ունեցած հանդիպումից հետո հայտնել էին խաղացողի սրտի հիվանդության մասին, որը ինֆարկտի էր նմանվում, բայց բժշկական սուղումները Բոստոնի կարդիոլոգիական հիվանդանոցում պնդորեն էին, թե իր հիվանդությունը կապված է նյարդերի գեղարվեստության հետ: Ռեջի Լուիսը մեկ խաղում միջինը վաստակում էր 20,8 միավոր: 35 հազարանիշը կող բասկետբոլիստի մահը մեծ կորուստ է «Սելտիկի» համար, որը ցնցեց մարզական աշխարհը: Հետմահու ճանաչումը հաստատեց, որ բասկետբոլիստի սիրտը շարից դուրս է եկել, որը սակայն ժամանակակից բժշկական սարքավորումները չեն կարողացել բացահայտել:

Կուբիլլան պաշտոնազրկվեց

Ուրուգվայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Լուիս Ալբերտո Կուբիլլան Ուրուգվայի թիմի վերջին անհաջողությունների համար զրկվեց իր պաշտոնից: Աշխարհի 1994 թ. առաջնության ընտրական մրցաշարում օգոստոսի 16-ին Ուրուգվայի հավաքականը Մոնտեվիդեոյում չկարողացավ հաղթել Բրազիլիայի հավաքականին (1-1): Ուրուգվայի հավաքականը, որը 4 խաղից հետո վաստակել է 4 միավոր, կարող է զրկվել աշխարհի առաջնության եզրափակիչին մասնակցելու ուղեգրից: ■

Բաժինը կարում է ՄԻՐՈՆ ԲԱՐԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

Լուրերի Հոսք

Ազգամիջյան բախումները մաֆիան է ստեղծում

«Եթե օտական եւ ինգուշական զինված միավորումները շարունակեն մնալ արտակարգ իրավիճակի գոտում, ապա Ռուսաստանին կմնա միայն մի ուղի՝ այդ տարածքը վերցնել ֆեդերալ իրավասության տակ», յոթերեքթի օրը հայտարարեց օս-ինգուշական հակամարտության գոտու ժամանակավոր ադմինիստրացիայի ղեկավարի տեղակալ գեներալ-մայոր Վալերի Օշիրովը: Նրա խոսքերով, իրավիճակն այստեղ պայթյունավտանգ է մնում, քանի որ թե Հյուսիսային Օսիան, թե Ինգուշիան օրինականացրել են այստեղ գործող անօրինական զորամիավորումները: Գեներալը նշել է, որ ինգուշ փախստականների Վլադիկավկազի Պրիգորոդնի շրջան վերադառնալու մասին խոսք չի կարող լինել. այնտեղ չկան աղբելու պայմաններ: Այնուամենայնիվ, Ինգուշիան չոթեք է շատի ՌԴ կազմից դուրս գալու, չնայած դրա համար ունի բոլոր հիմքերը: «Ազգամիջյան հակամարտություններ չեն լինում, այլ լինում են խոշոր մաֆիոզների հարցերի լուծում խաղախական մակարդակով», եզրափակեց Վ. Օշիրովը: ՌԴ

Թուրմենստանը եւ Ռուսաստանը կսահմանեն զինեռայողների կարգավիճակը

Սեպտեմբերի 1-ին, կեսօրից հետո Աշգաբադ պետք է ժամանեն Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովը: Ինչպես ՌԴ-ին հայտնեց Թուրմենստանի փոխվարչապետ Բորիս Շիխմուրադովը, կողմերը նախատեսում են ստորագրել 7 փաստաթուղթ, այդ թվում նաեւ հանձնաժողովի Թուրմենստանի զինված ուժերում գտնվող ռուսաստանցի զինծառայողների կարգավիճակի մասին: Մյուս փաստաթղթերը վերաբերում են «կողմերի տեխնիկական փոխգործողության հարցերի կարգավորմանը»: Փոխվարչապետը ընդգծեց, որ փաստաթղթերը «նպաստակամղված են Ռուսաստանի օժանդակությամբ Թուրմենստանի զինված ուժերի ամրապնդմանը»: ՌԴ

Զվիադականները զորահավաք են հայտարարել երեք շրջաններում

Վրաստանի նախկին նախագահ Զվիադ Գամսախուրդիայի կողմնակիցներն ընդհանուր զորահավաք են հայտարարել հանրապետության արեւմուտքում գտնվող Զուգդիդիի, Սենակիի եւ Աբաշայի շրջաններում, հայտնեցին Վրաստանի ՆԳՆ մամուլի կենտրոնում: Օգոստոսի 28-ին Սենակի քաղաքում զվիադականների հաւիտեսակած մոտ 300 ավտոմատները «բաժանվում են մարդկանց, որոնց երբեք ձեռքերին զենք չեն բռնել»: ՌԴ

Ելցին-Բրազաուսկաս հեռախոսազրույց

Ռուսաստանի եւ Լիտվայի նախագահներ Բորիս Ելցինի եւ Ալգիրդաս Բրազաուսկասի միջեւ երկուշաբթի օրը կայացած հեռախոսազրույցի ժամանակ ձեռք է բերվել «մոտ ժամանակներս զորքերի դուրս բերման գործընթացը վերսկսելու եւ ավարտելու» պայմանավորվածություն: Այս մասին է հայտնում այդ օրը Մոսկվայում տարածված ռուս-լիտվական հայտարարագիրը: Իսկ Բրազաուսկասը օգոստոսի 30-ին ազգային ռադիոյով հայտարարել է, որ ռուսական զորքերը հանրապետությունից դուրս կգան մինչեւ ամսվա վերջը, եւ օգոստոսի 31-ին տեղի կունենան զորքերի հետ հրաժեշտի հանդիսավոր արարողությունները: Լիտվայի նախագահը հայտնել է նաեւ, որ Ելցինի հետ հեռախոսազրույցի ժամանակ ձեռք է բերվել «երկկողմանի ընդունելի համաձայնություն», իսկ ռուս-լիտվական բարձր մակարդակի հանդիպումը կկայանա սեպտեմբերի կեսերին: Լիտվային հասցված վնասի փոխհատուցման հարցը կքննարկվի հետագայում:

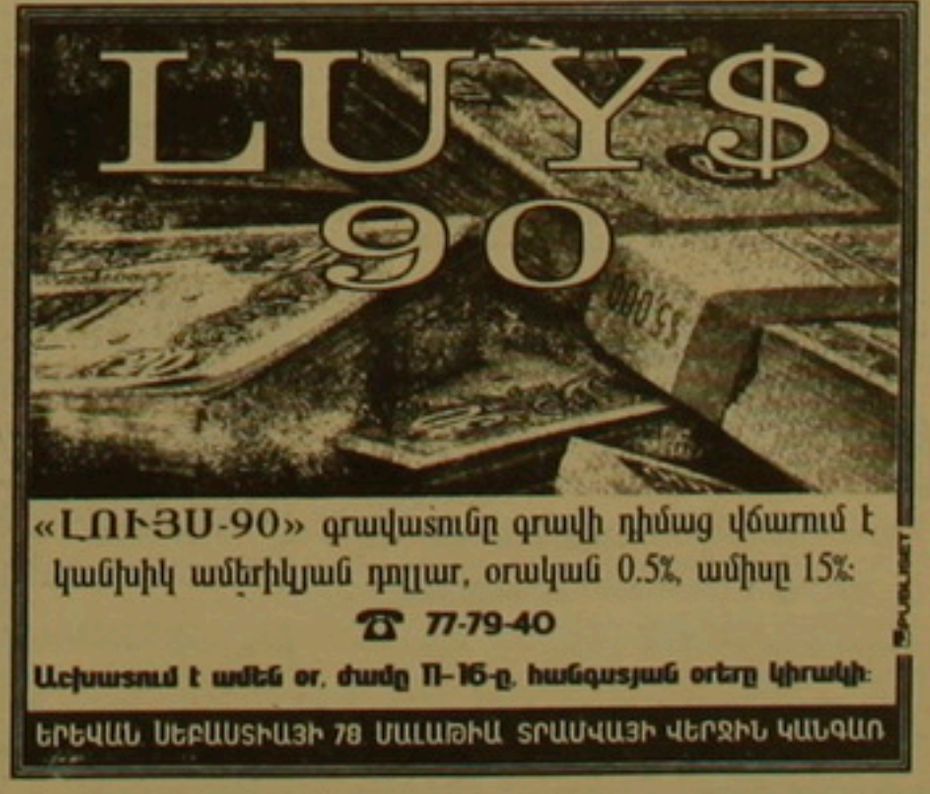

digitised by A.R.A.R.@

Մոտակա դրամական ռեֆորմի հետեւանքներից ազգաբնակչության շահերը պաշտպանելու նպատակով, «ՄԵՐԿՈՒՐԻ» ձեռնարկությունը երկու շաբաթով հայտարարում է 1961-1992 թթ. թողարկման թղթադրամների ընդունում 6 ամիս ժամկետով, որի դիմաց առաջարկում է 105%:

Փաստորեն Ձեզ հնարավորություն է ընձեռվում ոչ միայն կրկնապատկել Ձեր կարողությունը, այլեւ, փոխել Ձեր տրամադրության տակ գտնվող հին թողարկման թղթադրամները նորերով:

ENTERPRISE Mercury

Երեւան, Սայաթ Նովա 19,
«Անի» հյուրանոց, 6-րդ հարկ,
636 սենյակ հեռ. 59-46-36

Լուրերի Հոսք

Վրաստանում եւս հնարավոր է հանրաքվեի անցկացում

Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեն առաջարկել է հանրաքվեություն անցկացնել նախկին նախագահ Զվիադ Գամսախուրդիային վստահության հանրաքվե: Երեքշաբթի երեկոյան ունենալով Վրաստանի խորհրդարանում, Շեւարդնաձեն կարծիք է հայտնել, որ հանրաքվեն կարող է լինել Վրաստանի ներկա իշխանությունների եւ Գամսախուրդիայի կողմնակիցների միջեւ առաջացած հակամարտության կարգավորման տարբերակներից մեկը: Միեւնույն ժամանակ Շեւարդնաձեն հայտարարել է, որ պատրաստ է զվիադականների հետ երկխոսությանը միայն այն բանից հետո, երբ նրանք ազատեն Արեւմտյան Վրաստանում գրաված Սենակի, Խոբի, Աբաշա քաղաքները: Հակառակ դեպքում, նշել է Շեւարդնաձեն, կձեռնարկվեն համապատասխան միջոցներ: Մինչդեռ Թբիլիսիի քաղաքապետ Կոստե Գաբաշվիլին հայտարարել է, որ եթե մոտակա օրերս չբացվի Թբիլիսին Փոթիի հետ կապող ճանապարհը, ապա մայրաքաղաքի բնակիչները կարող են տովի մատնվել: ԻՏ

Սինգապուրում կայացան առաջին նախագահական ընտրությունները

Ինչպես սպասվում էր, շաբաթ օրը Սինգապուրում կայացած առաջին նախագահական ընտրություններում հաղթեց Օն Տեն Չոնը: Նորընտիր նախագահը, որը եղել է փոխվարչապետ եւ հայտնի արհմիութենական առաջնորդ, երկու օր տեւած ընտրական մրցավազքում ստացավ ձայների 59 տոկոսը: Նրա մրցակիցը, բանկի նախկին կառավարիչ, ստացել էր 41 տոկոսը, թեեւ նա նույնիսկ չէր էլ անցկացրել ձեւական նախընտրական արշավը եւ ասել էր, թե Օն Տեն Չոնը լավագույն թեկնածուն է:

Հայիթիի դեմ պատժամիջոցները վերացվան

Ուրբաթ օրը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը վերացրել է երկուսուկես ամիս տեւած նավթամատակարարման արգելքը եւ մյուս տնտեսական պատժամիջոցները Հայիթիի դեմ, քանի որ հոկտեմբերի 30-ից այնտեղ իր պարտականությունների կատարմանը կանցնի ժողովրդավարական կառավարությունը: Պատժամիջոցների վերացման միաձայն ընդունված որոշումը գործեց անմիջապես. արդեն այս շաբաթ ենթադրվում է նավթատար նավերի ժամանում:

Սահմանադրական փոփոխություններ Մեքսիկայում

Անցած շաբաթվա վերջին Մեքսիկայի օրենսդիրները հաստատեցին սահմանադրական փոփոխությունները, ինչը հնարավորություն կտա ընտրությունների ժամանակ խուսափել որոշ կեղծումներից: Նախագահ Սալինասի կառավարությունը հրապարակել է օրենքներ, որոնք պահանջում են, որ պետական պաշտոնյաների եկամուտները եւ ողջ ունեցվածքը ենթարկվեն շարունակական հաշվետվության: ■

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՐԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՀԱՍԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841

Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863

Apple* Macintosh*
համակարգչային շարուածքը
«Ազգ» թերթի

Azg
armenian daily

Edito:
H. AVEDIKIAN / phone: 521635

47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Թերթը տպագրվում է ... տարածաշրջանների
հեղինակ. ՊԱՎԵԼ ՊԱՂԼԱՔՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@